

Debat sobre l'Orientació Política Global del Govern

intervenció inicial del Cap de Govern,

Antoni Martí Petit

Andorra la Vella, 17 de setembre del 2018

Gràcies Senyor Síndic,

Senyora Subsíndica,

Senyores conselleres i senyors consellers,

Avui m'adreço al Consell General per setena i última vegada com a cap de Govern en el marc d'un debat d'orientació política. Em sembla el moment oportú per fer **balanç d'aquestes dues legislatures** en què aquesta Cambra m'ha encomanat la responsabilitat d'encapçalar el Govern; i també per acabar de dibuixar les **prioritats d'aquesta recta final** del meu segon mandat.

El balanç d'un determinat període polític o històric d'un país no es pot fer mai al 100% fins que no han transcorregut alguns anys. La perspectiva més fidel i realista sempre ens la dona el pas del temps. Però sí que penso que podem començar a tenir alguna idea general bastant acurada del que hauran estat aquests vuit anys de govern.

Crec que haurà sigut el temps en què haurem passat -tots plegats- **de les paraules als fets**. Quan el meu equip i jo vam arribar al Govern el 2011 Andorra acumulava dues dècades de reflexions al tomb del seu model econòmic i social; dues dècades de plans estratègics que apuntaven -tots ells i a grans trets- en un mateix sentit; dues dècades -en definitiva- en què s'havia anat preparant el camí per a unes grans reformes que no s'acabaven de concretar ni d'abordar. Per això dic que veníem d'un llarg temps de paraules i hem passat a una època de fets.

Amb això no vull dir que els governs precedents no haguessin fet molta feina; i sovint molt bona feina. Ben al contrari: Tots els governs que ens han precedit havien desplegat polítiques en molts àmbits, havien omplert buits legislatius comprensibles en un país que no va assumir la plena sobirania popular fins el 1993 i -com he dit- fins i tot havien posat les bases d'algunes reformes que hem dut a terme al llarg d'aquests dos mandats.

Però hi havia determinades qüestions clau on quedava molta feina per fer: La posada en marxa d'un nou model fiscal, el desplegament d'una xarxa de convenis de doble imposició, l'obertura econòmica, la construcció d'un marc estable de relacions amb el mercat interior europeu, la sostenibilitat financera del sector públic, la reforma transversal de l'administració, la definició d'unes polítiques socials pròpies, la concreció del model turístic i comercial que volem, la reforma sanitària o el bastiment d'un model energètic adequat per al segle XXI i

per a un país que vol preservar la seva sobirania. Totes aquestes qüestions eren **reformes cabdals que, o bé seguien al calaix, o bé s'havien abordat de manera molt tímida i incipient.**

I totes elles han fet objecte d'un treball legislatiu i executiu profund al llarg d'aquests dos mandats. No totes les reformes s'han culminat, ni totes han anat al ritme que seria desitjable. Però en línies generals sí que es pot dir que hem passat de les paraules als fets. I tampoc ningú no pot negar que tots els dossiers s'han posat sobre la taula.

¿És això un mèrit exclusiu d'aquest Govern i de la majoria parlamentària que li dona suport? No. Ja he dit que d'altres havien preparat les reformes o fins i tot les havien començat. Però també cal anar més enllà de les parets d'aquesta Cambra: Segurament nosaltres ens hem trobat amb una societat civil més madura i més convençuda de les necessitat d'implementar aquest programa reformista. També hem coincidit amb un temps en què alguns dels vells models econòmics i socials arribaven a un esgotament manifest. I també una època en què el context internacional era propici a les reformes.

Soc poc aficionat a les referències literàries, però avui me'n permetré una. Sé que serà una referència que suscitarà algun somriure en aquesta Cambra, tenint en compte la meva -no sempre merescuda- reputació. Deia Maquiavel que els bons polítics no li duen res a la fortuna, però sí a l'oportunitat. I l'oportunitat -al meu entendre- és una barreja de fortuna, de trobar-se en el lloc i moment adequats, però també de mèrit: és a dir, de ser capaç d'agafar les decisions adequades.

Doncs bé, aquest ha sigut el mèrit del Govern i de la majoria parlamentària demòcrata: Estàvem en el lloc i moment adequats per a les reformes, és cert; però també hem tingut la capacitat, la determinació i -per què no dir-ho?- la valentia de dur-les a terme.

Gràcies a les grans reformes i a la feina feta dia rere dia al llarg dels últims set anys i mig, al final d'aquesta legislatura deixarem una **Andorra en millors condicions i més ben preparada per afrontar els reptes de futur** que la que vam trobar la primavera del 2011 quan vam assumir la responsabilitat de governar.

Quan parlo d'una Andorra millor em refereixo -evidentment- als indicadors socio-econòmics: Tots els sectors productius de l'economia estan tenint millors resultats ara que el 2011; hi ha més llocs de treball, menys atur, salaris més elevats, més visitants... No són les xifres de creixement exorbitant d'abans de la crisi, sinó que són uns indicadors que

reflecteixen una societat i una economia que creix de manera moderada i equilibrada. **El Producte Interior Brut ha crescut, durant el segon trimestre d'aquest any, un 2,2%.** És exactament el mateix creixement que el de la mitjana de la Unió Europea, mig punt per sobre de França –que creix a un ritme de l'1,7%- i mig punt per sota de l'economia espanyola –que creix a un ritme del 2,7%-.

Però quan parlo d'una Andorra millor no em refereixo exclusivament als números i als indicadors. Parlo d'un país que ha fet bona part dels deures que tenia pendents, que continua treballant en aquest sentit, i que demostra que en aquest nou paradigma també té potencial per continuar sent un país econòmicament pròsper i socialment cohesionat.

No cal oblidar que, especialment durant la primera legislatura, vam haver de fer la feina en condicions força complicades: Andorra estava aleshores encara immersa en la **pitjor crisi econòmica de la nostra història recent** i moltes de les reformes necessàries feien que la situació fos encara més complexa.

La paraula crisi ja havia marcat les eleccions generals del 2009 i va marcar molt especialment les eleccions generals del 2011, en les quals les andorranes i els andorrans ens van donar per primera vegada la responsabilitat de governar. Crec que aquella crisi -que va ser tan dolenta per a tantes i tantes persones i famílies del nostre país- va tenir també un efecte positiu: Ens va fer agafar consciència -a tots- de la gran fragilitat en què vivíem. La fragilitat de la nostra economia, però també la fragilitat de les nostres institucions polítiques i socials.

Paradoxalment, d'aquesta consciència de fragilitat en vam treure la força per fer les reformes necessàries. No només el Consell General i el Govern, sinó la societat andorrana en el seu conjunt va agafar consciència de la necessitat d'abordar determinades qüestions d'una vegada per totes. Ja he dit abans, que sense una societat civil conscient de la necessitat del canvi, el canvi hauria estat molt més difícil.

Crec que -tots plegats- ens en podem sentir moderadament orgullosos. Una dècada enrere, eren molts els que tenien dubtes que Andorra pogués trobar el seu lloc en un nou paradigma econòmic marcat per la transparència i la cooperació. Les pors i les reticències davant dels impostos directes, de l'intercanvi d'informació fiscal o de l'obertura a la inversió estrangera eren molt grans. I és comprensible. I en canvi, Andorra ha passat per totes aquestes reformes -i moltes altres- i està avui **més ben preparada per encara el futur** del que ho estava 10 o 15 anys enrere. No en tingueu cap dubte.

En aquest procés reformista, el destí ens tenia preparada una prova de foc: A l'inici d'aquesta segona legislatura, tot i que ja començàvem a deixar enrere la recessió econòmica, un esdeveniment va posar el nostre país, la seva societat i la seva economia en una situació molt crítica. L'**afer Banca Privada d'Andorra** va fer trontollar el sector financer i l'economia en el seu conjunt amb una intensitat sense precedents. Encara avui es deixen sentir algunes rèpliques d'aquell terratrèmol.

Un terratrèmol que va arribar en el moment en què l'economia tornava a aixecar el cap, en què les reformes es començaven a digerir i a consolidar i en què les andorranes i els andorrans tornàvem a mirar el futur amb un cert optimisme.

Andorra va saber superar aquella situació amb un encert notable. Convé recordar a quins perills ens enfrontàvem: Una crisi de reputació sense precedents afectava de ple un banc que representava gairebé una cinquena part de la plaça financera; una crisi de reputació que -si no s'haguessin pres mesures immediates- s'hauria transformat en una crisi de liquiditat i de solvència d'aquell mateix banc. I el que hauria estat encara pitjor: s'hauria estès a la resta de la plaça financera.

Durant aquelles setmanes decisives del març del 2015 es van agafar les decisions adequades per evitar aquesta reacció en cadena que hauria sigut letal per a l'economia del país. I, per trobar una solució a mitjà termini, el Consell General va adoptar una llei de resolucions bancàries que transposava la directiva europea en la matèria. Gràcies a aquella llei i a tota la feina que es va fer després, es va poder trobar una sortida a la crisi de BPA en la qual els clients legítims del banc van recuperar els seus dipòsits i els treballadors van conservar majoritàriament els seus llocs de treball, que era l'objectiu principal del Govern i de les institucions de supervisió financera.

És cert que l'afer BPA ha condicionat -en bona mesura- aquesta segona legislatura de govern de Demòcrates per Andorra. És veritat que el Govern va haver de prioritzar -durant el primer any i mig- la resolució d'aquesta crisi i que això ha endarrerit el ritme d'altres reformes, lleis i accions prioritàries.

Però hem de saber veure les coses amb perspectiva. Si el març del 2015 ens haguessin dit que aquesta legislatura serviria exclusivament per resoldre l'afer BPA, sense que aquella crisi de reputació contaminés la resta de la plaça financera, sense que un eventual forat al banc hagués de cobrir-se amb diners de tots els contribuents i sense que els clients legítims de l'entitat

perdessin els seus estalvis, ja hauríem considerat la legislatura com un èxit. Per dir-ho col·loquialment: hauríem signat aquest resultat sense pensar-ho dues vegades.

Entenc que tots els detalls del procés de resolució de BPA els vam discutir en aquesta Cambra diverses vegades durant les sessions de control al Govern, i també durant el debat d'orientació política de la primavera del 2016. Però era inevitable fer aquest repàs per recordar que l'afer BPA ha condicionat, en bona mesura, la feina d'aquest segon mandat; per què enganyar-nos?

En qualsevol cas, el mèrit de la resolució d'aquella crisi no és exclusiu del Govern i de la majoria parlamentària que li dona suport, sinó de la societat andorrana en el seu conjunt. Perquè com a país vam demostrar una maduresa i una capacitat de superar els obstacles que molts no ens pressuposaven.

Això no significa que no haguem de continuar treballant per reforçar, encara més, els mecanismes de supervisió, de control i de garantia de la plaça financera. El sector hi està treballant. També s'han aprovat, al llarg d'aquesta legislatura, diverses lleis en aquesta Cambra que homologuen Andorra amb les darreres tendències internacionals en matèria de supervisió financera.

Queda pendent encara una qüestió clau: la recerca d'un **prestador d'última instància**. Aquest és un dels punts en els quals m'hauria agradat avançar més de pressa. Dic clarament que aquesta serà una mancança del balanç d'aquests vuit anys de Govern. Però també cal entendre que no és una qüestió senzilla ni de solució evident. En absència d'un banc central propi que faci les funcions de prestador d'última instància, Andorra haurà de buscar aquesta figura en el context internacional. I aquí és clau la relació amb les autoritats europees. Perquè Andorra necessita un prestador d'última instància que no comprometi ni la seva sobirania ni l'equilibri tradicional entre els dos costats dels Pirineus. I aquesta figura –molt probablement– només podrem trobar-la en el marc de les relacions amb la Unió Europea.

Senyores conselleres i senyors consellers,

¿Quina era la fotografia de l'**Andorra que ens vam trobar quan vam arribar al Govern al 2011 i quin és la fotografia de l'Andorra que deixarem al 2019?** Aquesta és la qüestió central d'aquest debat d'orientació política.

L'Andorra del 2011 era un país que veia com el seu model de creixement econòmic i –per tant- de benestar social s'anava esgotant. Diverses causes contribuïen a aquest esgotament; diverses causes que estaven -totes elles- interrelacionades: **El teixit productiu es concentrava en uns pocs sectors**, ben arrelats al nostre país, però ja madurs i -per tant- sense expectatives de creixements extraordinaris. La **manca de convenis de doble imposició** impedia el desenvolupament d'una economia capaç d'exportar serveis des d'Andorra. I la **manca d'una fiscalitat homologable** impedia l'existència d'aquests convenis per evitar la doble imposició. Andorra era, doncs, un país poc atractiu per a la inversió estrangera productiva. Una economia tancada i poc diversificada.

Durant anys, aquesta situació s'havia vist compensada per l'extraordinari creixement del sector financer i també per l'auge del sector immobiliari; però a partir del 2009, un **canvi profund i accelerat en les normes de transparència internacionals** posava en qüestió una part del model de negoci dels nostres bancs.

A més, el nostre país -com d'altres- havia anat post-posant una qüestió clau: la **sostenibilitat del sector públic**. Durant les últimes dècades del segle XX Andorra va anar desplegant tota una sèrie de serveis públics propis d'un país modern. Però la despesa que aquests serveis generaven i les inversions que precisaven no havien anat acompanyades d'un augment proporcional dels ingressos. Tampoc no s'havia dut a terme cap previsió per fer front a l'augment dels costos lligats al progressiu i imparabile envelliment de la població.

Fa set anys i mig aquesta situació coincidia, a més, amb una forta recessió econòmica. El nostre país perdia llocs de treball des de la segona meitat de l'any 2007. L'atur va començar a augmentar de manera notable durant els últims mesos del 2008. El nombre de negocis disminuïa any rere any. I el Govern, que havia tancat el pressupost amb números vermells des de principis de segle, veia com el dèficit es disparava de manera preocupant, també com a conseqüència de la crisi econòmica.

I, a més, Andorra venia de dos anys de bloqueig polític i de manca d'entesa, amb un Govern socialdemòcrata que no va saber trobar els suports parlamentaris per desplegar el seu programa i amb un Consell General que -malgrat la inestabilitat- va posar les bases d'algunes reformes que s'han acabat desplegant en les dues últimes legislatures.

En aquest context Demòcrates per Andorra va guanyar les eleccions de manera rotunda el 2011 i vam assumir la responsabilitat de governar en un ambient d'il·lusió i d'expectatives molt altes.

El Govern i la majoria parlamentària no vam ser mai ingenus; mai no vam pensar que tot seria un camí de roses. Perquè les reformes tenen un impacte, que pot ser negatiu a curt termini per acabar sent positiu a llarg termini. Perquè les reformes tampoc no es fan del dia a l'endemà i -sobre tot- no donen els resultats esperats del dia a l'endemà. I perquè revertir la situació no era ni fàcil ni ràpid.

Però mirem **la fotografia d'avui**: Ara Andorra és un país obert a la inversió estrangera, amb un sistema fiscal homologable i amb tipus moderats, amb convenis per evitar la doble imposició i amb un sector financer que ha assumit l'intercanvi automàtic d'informació tributària. I, precisament, en la mesura que aquestes reformes es van anar implementant, va tornar -lentament- el creixement econòmic: L'atur va començar a disminuir durant la segona meitat del 2013 i avui tenim la xifra d'aturats més baixa dels últims 9 anys. El nombre de llocs de treball va començar a augmentar el gener del 2014 i també hauríem de retrocedir més de 9 anys per trobar unes xifres millors que les actuals.

Andorra torna a estar a la via del creixement amb molt bona part de les reformes fetes. I havent revertit la situació crònica de dèficits pressupostaris: Excloent el pagament dels interessos del deute, **el Govern ha equilibrat els seus comptes des del 2013**. I fins i tot tenint en compte el pagament dels interessos del deute, el Govern ha tancat els comptes amb **superàvit des del 2016**.

Sense que això hagi perjudicat els serveis públics i sense que això s'hagi convertit en l'obsessió de l'Executiu. No estan davant d'un Govern economicista o tecnòcrata; com a vegades se'ns ha dit en aquesta Cambra. Al contrari, crec que hem demostrat que les nostres prioritats són equilibrades: Hem desplegat un programa ambiciós en àmbits tan diversos com els serveis socials, el medi ambient, l'educació, la cultura, la sanitat o l'administració de Justícia, entre d'altres.

Senyores conselleres, senyors consellers,

¿Saben qui va ser el primer cap de Govern que va proposar una **reforma fiscal** que introduís a Andorra impostos homologables als dels països del nostre entorn? Doncs mirin, el primer cap de Govern que en va parlar va ser –precisament- el primer cap Govern: el senyor Òscar Ribas el 1982. Es parlava aleshores d'un impost general indirecte que es va acabar plasmant en una llei el 2012, 30 anys més tard. Hi ha consellers que van votar la llei del 2012 que no havien nascut el 1982.

També va ser el senyor Ribas -aquest cop a principis de la dècada de 1990- el primer a parlar de la necessitat d'introduir impostos directes, amb tipus moderats i competitius, evidentment. I la reforma fiscal no es va culminar fins a principis del 2015.

I jo en soc, en part, responsable d'aquest endarreriment. Perquè jo tenia responsabilitats polítiques en aquesta Cambra en un moment en què aquestes qüestions podien haver avançat i no ho van fer. Per això era la meva responsabilitat –i de la meva generació en el seu conjunt- culminar aquestes reformes d'una vegada per totes.

Amb la perspectiva que donen els primers anys d'aplicació d'aquest model fiscal, podem dir que hem complert amb el mandat constitucional de repartir les càrregues per sostenir l'Estat de manera proporcional entre els seus ciutadans. Amb uns impostos de bases àmplies i tipus moderats i competitius que ens permeten signar convenis per evitar la doble imposició. I que **no han restat competitivitat a l'economia** andorrana.

Ja vam dir en ocasió de l'aprovació de l'IRPF que per a nosaltres, el sistema fiscal, està tancat. I crec que és bo recordar que en el futur s'haurà de continuar sent molt curós amb la seva aplicació, perquè sigui el més justa i eficient possible, però també el menys traumàtica possible.

Fa un instant els recordava algunes propostes del senyor Òscar Ribas. Ara els llegiré dues frases d'un altre cap de Govern: “Cal **diversificar l'economia andorrana**, fugint del monocultiu comercial que observem en l'actualitat”, per atreure -i torno a citar textualment- “empreses de serveis que puguin exportar sense necessitat de moviment físic de mercaderies”.

Aquesta visió de la diversificació i de les empreses de serveis és del senyor Josep Pintat Solans, durant el seu discurs d'investidura del 1984. I el Govern del senyor Pintat va fer molt per obrir noves perspectives per a l'economia andorrana amb l'acord duaner amb Europa,

però la seva visió d'una economia diversificada al tomb dels serveis no s'ha començat a materialitzar fins ara. 34 anys més tard.

Diversificar l'economia no es fa del dia a l'endemà. El 2012 vam aprovar la llei d'**obertura econòmica**, que aixecava les traves a la inversió estrangera i donava drets econòmics als residents des del primer dia de la residència. Gràcies al nou model fiscal i a la política de transparència hem anat aixecant la doble imposició que castigava les exportacions de serveis des d'Andorra. Però tots aquests canvis necessiten temps per donar resultats.

És ara, 6 anys després d'aprovar la llei d'obertura econòmica i un cop deixada enrere la crisi, que comencem a veure el potencial del **sector de serveis empresarials** al nostre país. Perquè és el sector serveis el que està generant avui en dia més llocs de treball. Durant el primer semestre d'aquest any, l'economia en el seu conjunt ha creat uns 1.300 llocs de treball, en comparació amb el primer semestre del 2017. D'aquests 1.300 llocs de treball, 540 -gairebé la meitat- corresponen al sector serveis. El conjunt dels sectors de l'economia creixen -de mitjana- un 3,4% anual; el sector serveis creix a un ritme de l'11%.

Fins al punt que avui, aquest sector s'ha convertit en el segon sector de l'economia andorrana, tant en nombre d'assalariats com en massa salarial, només superat pel sector del comerç minorista. I amb la perspectiva de convertir-se, a aquest ritme, en el primer. Quan – recordem-ho- a finals del 2012, any d'aprovació de la llei d'obertura, se situava tot just en el quart lloc.

Això prova que la diversificació de l'economia comença a ser una realitat. Ja sabíem -per les dades estadístiques del Govern i pels informes de les agències de ràting- que **la inversió estrangera ha tingut un impacte clarament positiu sobre el PIB** els últims 5 anys. Però ara, a més, sabem que el procés d'obertura econòmica comença a traduir-se en un canvi positiu per al teixit empresarial en el seu conjunt.

I vull que s'entengui bé el que estic dient: La diversificació és un canvi positiu que no hauria estat possible sense l'obertura econòmica. Però això no vol dir que la diversificació s'estigui duent a terme exclusivament des d'iniciatives internacionals. Darrere de la diversificació hi ha molts andorrans que ara veuen possibilitats de negoci en sectors que abans eren pràcticament inexistents.

L'obertura econòmica no ha estat mai només una qüestió d'atreure inversió estrangera, sinó que és també -i sobre tot- obrir portes i remoure obstacles per treballar i fer negocis des d'Andorra cap a la resta del món. Moltes de les noves iniciatives empresarials nascudes de la mà de l'obertura econòmica tenen socis i capitals internacionals, però també andorrans. L'obertura i la diversificació l'estem fent entre tots.

De la mateixa manera que fa 30 anys, en aquesta Cambra ja es parlava de diversificar l'economia i tot just avui comencem a veure senyals que vagin en aquest sentit, també seran futurs governs i futures majories parlamentàries les que culminaran aquest procés.

Perquè la llei del 2012 no va ser el final d'un camí, sinó l'inici d'una nova etapa. La diversificació necessitava aixecar les traves a la inversió estrangera, però també requeria molts altres avenços. Uns avenços que podríem agrupar en tres grans grups: la seguretat jurídica, l'estabilitat fiscal i financera i el desenclavament geogràfic d'Andorra.

La **seguretat jurídica** és clau per fonamentar qualsevol model de creixement econòmic, però és encara més important en el cas d'una economia que es vol internacionalitzar. Per això, en paral·lel a l'obertura econòmica, el 2012 vam posar en marxa una ambiciosa reforma de tota l'administració de Justícia. Perquè un dels components fonamentals de la seguretat jurídica és aconseguir que els litigis es resolguin i s'executin en un termini raonable.

La **reforma de la Justícia** ha comprès, entre d'altres, l'externalització de l'execució de sentències civils i administratives, amb la creació dels saigs; un canvi que ja està donant resultats i que es tradueix en una clara agilització de l'execució de les decisions judicials. Aquesta externalització ha anat acompanyada de la regulació de la carrera judicial, d'una nova reglamentació de l'exercici de la professió d'advocat, procurador i notari, de la revisió dels procediments penals, de les lleis de mediació i d'arbitratge i del **Codi de Procediment Civil**, actualment a tràmit parlamentari. Amb el Codi de Procediment Civil es culmina la reforma de la Justícia, introduint un procediment més ràpid, més àgil i garantista.

També en aquesta qüestió aquest Govern ha passat de les paraules als fets. De regular la carrera judicial o d'aprovar la llei d'arbitratge ja en parlava el senyor Marc Forné en el seu discurs d'investidura el 2001. I el Codi de Procediment Civil també va ser objecte d'un compromís parlamentari, en aquest cas del senyor Albert Pintat en un debat d'orientació política el 2007. Tant l'un com l'altre es referien també a la **nova seu de la Justícia**, que finalment s'ha començat a construir aquesta legislatura i que entrarà en funcionament,

previsiblement a finals del 2019. Aquesta nova seu, a banda de dignificar un dels tres poders de l'Estat, permetrà als batlles, magistrats, fiscals i la resta d'operadors jurídics dur a terme la seva feina amb major eficiència i garanties.

La seguretat jurídica també passa per la modernització del dret privat. Andorra, com vostès saben, no va viure un procés codificador al segle XIX i, per tant, el nostre dret privat continuava -i continua encara avui en bona mesura- pendent d'un procés d'ordenació, clarificació i sistematització. La legislatura passada vam aprovar -a iniciativa de la majoria parlamentària- la llei de successions que ha de ser un dels pilars del futur Codi Civil. I aquesta legislatura, el Grup Demòcrata ha estat treballant en una llei de la persona i la família que entrarà properament a tràmit parlamentari. Així doncs, la **progressiva codificació del dret privat** també contribuirà a incrementar la seguretat jurídica.

Una altra línia d'actuació clau en la qual s'ha treballat i caldrà seguir treballant és -com he dit- **l'estabilitat fiscal i financera**. En el fons, també és una qüestió de seguretat, en un sentit més ampli. L'Andorra que ens vam trobar el 2011, que acumulava més d'una dècada ininterrompuda de dèficits pressupostaris, no era capaç de generar una gran sensació de seguretat. Perquè -quan de les finances públiques es tracta- un deute és sempre un impost ajornat.

És normal que a Andorra, com a arreu, una de les prioritats hagi estat recuperar l'equilibri pressupostari. A més, podem dir que **l'endeutament públic global del país** -sumant el del Govern i els Comuns- ha passat de representar un 42% del PIB el 2012 a un 37,6% el 2017. I estic segur que amb les liquidacions pressupostàries i el creixement del PIB d'aquest 2018, aquest percentatge continuarà baixant.

Tot i així, no n'hi havia prou amb polítiques de contenció de la despesa per assolir l'equilibri pressupostari, calia pensar també en els **perills latents** que amenacen les finances públiques del nostre país. Un d'ells -n'he parlat ja fa uns instants- era, i encara és, **l'escassa diversificació dels ingressos públics** i del teixit productiu en el seu conjunt. Amb la reforma fiscal i el procés d'obertura econòmica hem posat les bases per anar augmentant progressivament aquesta diversificació i dependre menys dels nostres sectors tradicionals.

Un altre perill latent el teníem -i el tenim- en la **sostenibilitat del sistema de pensions**. He explicat en diversos debats en aquesta Cambra que la branca de jubilació de la CASS estava calculada amb uns paràmetres d'esperança de vida propis dels anys 60 del segle XX. I durant

40 anys, de 1968 al 2008, la cotització a la branca de vellesa es va mantenir en el 8%, sense cap modificació. El 2009 aquesta cotització va augmentar al 10%; i el 2015, al 12%.

A més, hem introduït per llei l'obligació de mantenir un **mínim de reserves a la branca de jubilació**; fet que obliga al Govern a anticipar-se i a adoptar les mesures necessàries perquè les reserves de les pensions no disminueixin. I en el futur, si es volen mantenir les pensions i no es vol carregar l'Estat amb unes obligacions del tot inassumibles, caldrà fer nous esforços. Correspondrà a futurs governs decidir amb quina intensitat i ritme es fan aquests esforços. Però és evident que en el futur caldrà cotitzar encara més a la branca de vellesa i adoptar altres mesures complementàries.

També amb la voluntat de **racionalitzar el sector públic**, al llarg dels últims anys hem implementat diverses reformes al si de l'administració general, dels cossos especials i de les relacions del Govern amb els Comuns.

En efecte, al llarg d'aquestes dues legislatures s'hauran reformat i dotat de regulacions pròpies **tots els cossos funcionaris**. Les lleis dels Bombers, de la Policia i del Cos Penitenciari són exemples de textos que s'han pogut debatre i aprovar en aquesta Cambra. Tenim a tràmit parlamentari la llei del Cos d'Educació i el Ministeri d'Afers Exteriors està treballant en un projecte de llei del Servei d'Acció Exterior i de la Carrera Diplomàtica. Aquest desplegament normatiu era un mandat de la Llei de Funció Pública del 2000 i una reclamació de tots els cossos de l'administració.

Una menció a part mereix la **nova llei de la funció pública**, perquè -en certa manera- és la continuació de les mesures que es van adoptar la legislatura passada amb la reforma del sistema de pensions dels funcionaris. Quatre anys enrere vam haver de prendre una decisió difícil -perquè afectava les expectatives de moltes persones- però molt necessària: Reformar els complements de pensions dels treballadors públics, que eren una llosa del tot inassumible per part de l'Estat, i crear un sistema de complement de pensió d'aportació definida.

En aquella reforma es van viure moments de certa tensió, però el resultat és positiu. Perquè avui els funcionaris continuen tenint un complement a la seva jubilació i saben -a més- que cada any el Govern reserva uns diners determinats per proveir aquest complement en el futur. Una provisió que mai no s'havia fet abans.

Al nostre Govern li va pertocar rebaixar les expectatives de pensió dels treballadors públics. És cert. Però ara aquestes expectatives són raonables i estan garantides.

La llei de la funció pública que està a tràmit parlamentari vol seguir aquesta mateixa lògica. La llei fins ara vigent, de l'any 2000, preveia un sistema d'incentius -anomenat gestió de l'acompliment o GADA- que era insostenible i molt sovint injust. I per això es va suspendre; no per part del nostre Govern, sinó per part d'executius anteriors. Doncs bé, la nova llei estableix un sistema d'incentius que dona als treballadors públics la possibilitat de desenvolupar una carrera professional -tant vertical com horitzontal- al si de l'administració, sense que això representi un risc de sostenibilitat futura de les finances del Govern.

En la racionalització del sector públic també ha jugat un paper important -especialment en aquesta legislatura- la **redefinició de les relacions entre el Govern i els Comuns**, sense sobrepassar el marc constitucional. Quan vam arribar al Govern, el sistema de relacions entre el Govern i els Comuns -nascut abans de l'aprovació de la Constitució- portava 20 anys de rodatge, durant els quals s'havien detectat diverses disfuncions.

Ja Marc Forné parlava en la investidura del 2001 de “revisar les transferències als Comuns” i de “concretar el marc competencial”. Vuit anys més tard, Jaume Bartumeu, també en el seu debat d'investidura ens parlava de “concretar el marc competencial per evitar disfuncions” i de reformar les finances comunals –obro cometes- “per trencar el crònic procediment, afavorit pels topalls en la distribució de les transferències, de comprometre els comuns a gastar sense resoldre el seu horitzó financer”.

Per tant, resumint, els problemes globals eren tres: Definir millor les competències, adequar les transferències a les necessitats reals dels Comuns i remoure aquelles limitacions de la llei de finances comunals que obligaven els Comuns constantment a fer inversió que revertia després en una major despesa de funcionament i en un major endeutament.

Avui, a l'espera que el Consell voti un nou text sobre transferències adequat a la sentència del Tribunal Constitucional del passat mes de març, les tres qüestions han quedat resoltes: Una reforma de la llei de competències ha clarificat les atribucions dels Comuns. Una nova llei de transferències ha fixat la quantitat global dins d'uns límits més raonables i ha introduït nous criteris que afavoreixen la solidaritat entre parròquies. I una reforma de la llei de finances comunals ha aixecat les limitacions a la destinació de la transferència, fet que permet als Comuns eixugar més endeutament i contribuir a la bona xifra global d'endeutament de l'Estat.

Després de la seguretat jurídica i de l'estabilitat fiscal i financera, he parlat d'una tercera prioritats a l'hora de garantir l'èxit del nou model de creixement. Una prioritats que ha estat una qüestió recurrent des de principis del segle XX: **Desenclavar geogràficament Andorra**. Tots sabem que l'Andorra contemporània no s'entendria sense l'obertura de les carreteres, ara fa 100 anys.

De les tres prioritats que he esmentat, potser aquesta és en la que s'ha avançat menys en els últims anys. S'ha fet molta feina legislativa per millorar substancialment la seguretat jurídica; s'han fet també moltes reformes per garantir l'estabilitat fiscal i financera del nostre país; però també han estat uns anys marcats -no només a casa nostra, sinó també als països veïns- per un ritme inversor molt moderat, condicionat per la necessitat d'equilibrar els pressupostos.

Tot i així s'han fet avenços molt significatius. Vull recordar que el govern espanyol, el 2012, en uns moments molt durs per a l'economia espanyola, va donar l'impuls definitiu per acabar la reforma de la connexió entre Andorra i la Seu d'Urgell, que portava anys aturada. I aquí, evidentment, va quedar palesa -un cop més- la importància de tenir una bona interlocució amb els governs veïns.

En aquest sentit, la prova més clara dels fruits que pot donar la bona entesa entre governs és l'extens programa de millores en els accessos des de França, fruit de l'acord que vam signar el primer ministre francès i jo mateix a París el març de l'any passat. En aquell acord Andorra es comprometia a cofinançar -fins a 10,5 milions- els treballs per evitar que el risc d'allaus continuï tallant els accessos rodats des de França durant alguns dies dels mesos d'hivern. A més, l'acord estava estretament vinculat amb el programa del govern francès d'invertir 140 milions d'euros en la millora de la RN-20 entre Foix i Andorra.

En aquest sentit, també és benvinguda la reforma de la C-14 a l'alçada dels Tres Ponts que està duent a terme la Generalitat de Catalunya. I també caldrà prosseguir amb els esforços interns, com ho estem fent amb el nou projecte de desviació de Sant Julià de Lòria, que s'acabarà de construir el desembre del 2019; i que es complementarà amb una nova rotonda a l'alçada de la Borda Sabaté, que ajudarà a agilitzar i fer més fluïda l'entrada i sortida del Principat per la frontera hispanoandorrana.

Però és evident que desenclavar Andorra no és només una qüestió d'accessos per carretera. Des de fa dècades allò que situa un país al món és disposar d'un **aeroport amb línies regulars a les principals capitals** del seu entorn. En aquest punt sorgeix la qüestió de la

conveniència i la viabilitat de tenir un aeroport en territori andorrà. Fa 10 anys es van realitzar uns estudis per ubicar un aeroport a la zona de la Rabassa, a Sant Julià, i ara la Cambra de Comerç està estudiant la possibilitat d'ubicar-lo a la zona d'Envalira.

Crec que aquests estudis s'han de llegir sempre des d'una triple perspectiva: En primer lloc -evidentment- la possibilitat de fer-ho. En segon lloc, el cost econòmic, la capacitat d'assumir-lo i la rendibilitat de la infraestructura. I en tercer lloc -i no per això el menys important- el cost mediambiental i l'impacte en la qualitat de vida que pot suposar construir un aeroport en unes valls d'alta muntanya com les nostres.

El Govern no tanca la porta a estudiar i valorar totes les possibilitats. Però, fins i tot en el cas que un aeroport dins del territori andorrà fos possible, econòmicament sostenible i assumible des d'un punt de vista mediambiental; fins i tot en el cas que es complissin aquests tres requisits –que seria complir molt-, estaríem parlant d'una infraestructura que no podria entrar en funcionament ni a curt ni a mitjà termini.

Per tant, la prioritat del Govern continua sent l'impuls de l'aeroport d'Andorra-La Seu d'Urgell; que és una infraestructura ja construïda, en la qual s'han realitzat totes les proves de vol necessàries i que està pendent de l'autorització del govern espanyol per a l'operació de vols amb el sistema GPS. Hi ha companyies interessades a operar línies regulars a diverses ciutats europees des de l'aeroport d'Andorra-La Seu d'Urgell i les converses amb l'executiu espanyol fan preveure que el sistema GPS pugui ser una realitat durant els primers mesos del 2019. Una altra vella aspiració que es podria aconseguir. Avui mateix, el ministre d'Economia està reunit a Madrid amb els secretaris d'Estat d'Innovació i de Foment espanyols; i aprofito per excusar la seva absència.

Si d'aquí un any o un any i mig l'aeroport d'Andorra-la Seu està funcionant amb certa regularitat serà –en part- un èxit d'aquest Govern.

També cal admetre aquells casos on no hem reeixit. Com la construcció d'un **heliport nacional**. Gairebé tothom coincideix que aquesta infraestructura és necessària i que tindria un impacte positiu en el país. Però –fent nostra una coneguda expressió anglosaxona- ningú no la vol al seu pati del darrere. El Govern ha estudiat diverses ubicacions, però totes elles han plantejat problemes i han generat rebuig social.

Pel que fa a la darrera ubicació estudiada, entre Fedà i la boca est del túnel dels Dos Valires, el Govern espera a tenir tots els informes per prendre una decisió definitiva. Una decisió que,

en cap cas posarà en risc la seguretat o la qualitat de vida de la ciutadania. I, tal i com ens vam comprometre amb el ministre d'Ordenament Territorial, la plataforma veïnal serà degudament consultada i informada.

Senyores conselleres i senyors consellers generals,

En la implementació d'un programa de Govern la qüestió de la **relació d'Andorra amb el seu entorn i amb la comunitat internacional** ocupa sempre un lloc destacat. La posició d'Andorra al món és una qüestió clau que està directament relacionada amb les oportunitats de creixement de la nostra economia i amb els horitzons de desenvolupament de les generacions més joves. I és una qüestió que també té relació amb el que deia fa uns instants: amb la seguretat jurídica, amb l'estabilitat fiscal i financera i amb el desenclavament geogràfic. Un país amb una relació clara i estable amb el seu entorn i amb la comunitat internacional és també un país que inspira confiança.

La definició d'aquest marc de relacions comença per la **qüestió europea**. Tots els governs que ens han precedit han sostingut la idea d'una Andorra que mantingui una especial relació amb la Unió Europea, sense ser-ne membre. Ja en parlava el senyor Òscar Ribas a principis dels anys 80 del segle passat, preveient que l'entrada d'Espanya a la Comunitat Europea canviaria el paradigma per a Andorra. I una de les principals fites del govern del senyor Josep Pintat va ser -precisament- assolir un acord duaner amb Europa, que va obrir noves possibilitats de creixement per a l'economia andorrana. Just després de la Constitució, el govern Ribas plantejava anar ampliant l'acord de 1990 amb acords sectorials sobre serveis i altres àmbits.

Més recentment, ja en aquest segle, el senyor Marc Forné deia el 2001 que calia “assolir un acord d'associació específic sobre la circulació de treballadors i persones”; el senyor Albert Pintat va proposar l'entrada d'Andorra a l'Espai Econòmic Europeu -que no deixa de ser un acord d'associació global-; i el govern del senyor Jaume Bartumeu va posar sobre la taula la qüestió d'un acord d'associació ad hoc.

Finalment, 25 anys després de la signatura de l'acord duaner, el 2015 van començar les negociacions per a un **acord d'associació entre la Unió Europea i els tres petits estats tercers: Mònaco, San Marino i Andorra**. D'entrada, aquest format de negociació ha servit per enfortir de manera molt significativa les relacions entre els tres països, per trobar

interessos comuns i estratègies de negociació compartides. És evident que la realitat socioeconòmica d'Andorra no és ni la de Mònaco ni la de San Marino; però també és clar que hi ha qüestions -com pot ser la lliure circulació de persones- en què els interessos d'uns i altres són molts similars.

Davant de la voluntat de negociació de la Unió Europea, l'actitud del Govern no podia ser una altra que explorar les possibilitats que oferia un eventual acord d'associació. La participació d'Andorra al mercat interior europeu obre **clares oportunitats de creixement** i desenvolupament per a les empreses, els professionals i els treballadors del nostre país. Precisament per a la consolidació del creixement que està vivint el sector dels serveis, l'accés al mercat interior europeu representaria un gran impuls. Així mateix, les possibilitats del desenvolupament d'una indústria lleugera, innovadora i d'alt valor afegit al nostre país també passen -en bona mesura- per tenir accés al mercat interior i a les seves polítiques de qualitat de la producció industrial. Un sector on tot està per fer i tot és possible.

Ara bé, el Govern també ha estat sempre molt conscient -i, a més, hi ha una part de l'oposició que ens ho recorda constantment-; el Govern sempre ha estat molt conscient -deia- del **risc que representaria un acord d'associació amb la Unió Europea que no respectés determinades especificitats del nostre país.**

De la mateixa manera que no ens podem quedar de braços plegats, acontentant-nos amb els sectors tradicionals de l'economia andorrana sense buscar-ne de nous; tampoc no podem posar en risc el que ja tenim per les expectatives d'uns nous sectors que encara no estan presents al nostre país o que ho estan de manera molt incipient. Un cop més, cal trobar equilibris.

Per això el Govern va definir, des del principi de la negociació, unes **línies vermelles** que representaven aquelles especificitats que Andorra volia mantenir:

- Un tractament específic per al tabac, ja que és un producte del qual depèn la sostenibilitat de les explotacions agrícoles així com de bona part del sector industrial del nostre país.
- El manteniment d'una política migratòria i de cohesió social que permeti a Andorra controlar els fluxos de circulació i establiment de persones. Perquè és una evidència que no és el mateix l'impacte que poden tenir 70.000 persones sobre un espai de 500 milions, que 500 milions de persones sobre un país de 70.000.

- Una aplicació gradual i progressiva de la lliure circulació de serveis. Precisament per permetre que aquest sector es consolidi a Andorra.
- I un tractament específic de les dues grans empreses públiques d'energia i telecomunicacions. Perquè el mercat andorrà és molt reduït i perquè Fedat i Andorra Telecom tenen per a nosaltres un valor estratègic de transformació de la nostra economia i un component clar de preservació de la nostra sobirania.

De moment, en el transcurs de les negociacions, el Govern ha defensat amb èxit aquestes particularitats, en la mesura que han fet part de les converses. Perquè entenem que són raonades i raonables. Durant la negociació del **capítol de lliure circulació de mercaderies** hem aconseguit un acord específic sobre el producte del tabac que dona un període transitori de 30 anys per a l'adaptació i la transformació del sector agrícola i industrial del nostre país. I que manté les franquícies comercials de l'acord de 1990. És el període transitori més llarg que mai ha acceptat la Unió Europea en un acord d'associació. A ningú se li escapa que la reconversió del sector del tabac serà una realitat d'aquí a 30 anys -amb o sense acord d'associació- simplement pel canvi d'hàbits de la població que ja s'està vivint avui dia.

El Govern també ha estat ferm a l'hora d'**excloure de la negociació elements aliens al mercat interior** que afectaven de ple la competitivitat de l'economia andorrana i, doncs, també la nostra sobirania. Parlo en aquest cas de la voluntat clara d'Andorra d'excloure qüestions fiscals de l'acord d'associació. Perquè l'acord ha de servir per potenciar la competitivitat d'Andorra, no per disminuir-la.

És amb aquest esperit constructiu, però a la vegada ferm i prudent per defensar els interessos d'Andorra, que el Govern seguirà negociant l'acord d'associació amb la Unió Europea. I seguirem negociant fent participar la societat civil, com hem fet amb lliure circulació de mercaderies. Entenc que futurs governs haurien de seguir per aquest camí i, finalment, fer una lectura i una valoració global de l'acord per avaluar si és realment beneficiós per a Andorra. Si es continua pel camí iniciat, les possibilitats de concloure un acord que sigui globalment beneficiós per al nostre país són força altes. En qualsevol cas, no serà el meu Govern el que conclougui la negociació.

La posició d'Andorra al món comença amb aquesta relació especial amb l'entorn europeu, però no s'acaba -evidentment- en l'entorn europeu. Al llarg d'aquestes dues legislatures, el

Govern ha dut a terme una intensa activitat en diversos **fòrums multilaterals** per posicionar Andorra com un referent, principalment, en dues qüestions: l'educació i la sostenibilitat. Tindrè oportunitat de desenvolupar aquestes dues qüestions més endavant des d'una perspectiva de política interna; ara senzillament es tracta de recordar la presidència andorrana del **Consell d'Europa**, centrada en l'educació; i el programa d'educació en valors de ciutadania democràtica que s'està implementant a l'Escola Andorrana, també en estreta col·laboració amb el Consell d'Europa.

Pel que fa a la sostenibilitat, Andorra va assumir compromisos clars i fermes en la COP 21 celebrada a París el 2015, que va donar lloc a un nou acord per lluitar contra el canvi climàtic. En aquest sentit, també vam estar presents el desembre de l'any passat a la Cimera del Planeta, impulsada pel president de la República Francesa i copríncep Emmanuel Macron, per accelerar la implementació de l'acord de París. Així mateix, aquest estiu Andorra ha passat la primera avaluació voluntària sobre el compliment dels **objectius de desenvolupament sostenible marcats per les Nacions Unides a l'Agenda 2030**. Constatant un ampli compliment dels paràmetres avaluats.

Al costat d'aquestes dues prioritats de l'acció internacional del nostre país, també hem atès la demanda de solidaritat davant d'una de les crisis humanitàries més dramàtiques dels nostres dies: la situació dels centenars de milers de persones desplaçades involuntàriament dels seus països per raó de la guerra o el terrorisme. L'aprovació, el març passat, de la llei de protecció temporal i transitòria per raons humanitàries, així com l'estreta col·laboració del Govern amb la Comunitat de Sant Egidí fan que l'acollida de **refugiats** estigui a punt de ser una realitat.

Andorra no pot viure d'esquena als grans problemes del món i ha d'assumir la seva part de responsabilitat i solidaritat, sempre amb les majors garanties i posant per damunt de tot el respecte als drets humans, a la dignitat de les persones i la seguretat.

Associar Andorra a qüestions claus per al futur de la humanitat com són l'educació, la sostenibilitat i la gestió de la crisi dels refugiats contribueix a donar una imatge internacional del nostre país més realista, acurada i justa; allunyada d'alguns tòpics i prejudicis injustos que tant mal ens han fet en un passat recent.

Evidentment, per acabar definitivament amb la imatge injusta d'Andorra com un país poc transparent, també cal estar present i ser proactiu en les institucions de governança econòmica. Andorra ha superat amb èxit les avaluacions del **Moneyval** i el **Greco**, els

organismes del Consell d'Europa que lluiten contra el blanqueig de capitals i la corrupció; així com les diverses avaluacions sobre transparència i cooperació fiscal de l'OCDE, seguint la línia marcada a la Declaració de París el març del 2009 i continuada des d'aleshores pels successius governs.

Recordem tots plegats en quina situació ens trobàvem la primavera del 2009 i en quina situació estem avui, nou anys després. Precisament en el moment en què el director del centre de política fiscal de l'OCDE, Pascal Saint-Amans, afirmava la setmana passada que Andorra és un país que no suscita cap preocupació.

Un pas decisiu per seguir avançant cap a la qualitat i la bona governança financera seria entrar a formar part del **Fons Monetari Internacional**. Això permetria reforçar la solvència i l'estabilitat financera d'Andorra com a país, fet que té una repercussió positiva a l'hora de rebaixar el cost del finançament del deute públic. El procés d'adhesió al FMI és laboriós i requereix reflexió; amb tota probabilitat no serà un procés que culmini aquest Govern, però és un pas imprescindible si Andorra vol consolidar el seu creixement i la seva estabilitat.

De fet, les **agències de ràting** apunten de manera molt clara els passos que Andorra haurà de seguir si vol continuar augmentat la seva qualificació: Millors dades estadístiques, i el Govern està treballant en una millora constant del Departament d'Estadística; trobar un prestador d'última instància per al sistema financer; i entrar a formar part del Fons Monetari Internacional. Tot i no haver assolit aquests tres objectius, hem iniciat l'augment dels ràtings de país.

En el moment de la nostra arribada al Govern, feia ja alguns anys que les agències de qualificació rebaixaven periòdicament la nota d'Andorra: pels efectes de la crisi i per la manca de reformes estructurals. Durant el primer mandat vam aturar aquesta davallada i la implementació de les reformes així com el fi de la recessió econòmica feien preveure un augment del ràting. Un augment que es va fer esperar per la crisi sobrevinguda arran de l'afer BPA. Aquella crisi va significar altra vegada el descens de la qualificació del nostre país, així com un enduriment de les condicions que les mateixes agències de ràting posaven per tornar a augmentar la qualificació.

Afortunadament, aquells moments extremadament complicats han quedat enrere i deixarem **les qualificacions d'Andorra en una línia ascendent**. A vegades pot semblar que aquesta qüestió dels ràtings de país s'aparta molt de les necessitats i les prioritats de l'economia real.

Però tots sabem que les qualificacions de les agències de ràting són un element essencial a l'hora de prestar diners a un Estat amb uns determinats interessos o a l'hora de decidir-se a fer una inversió en un determinat país. Per tant, el compromís de qualsevol Govern responsable ha de ser continuar fent tots els esforços necessaris per millorar la seva qualificació.

Finalment, i per acabar amb aquest capítol, la presència d'Andorra al món té una cita especial amb l'organització de la **Cimera Iberoamericana 2020**. Quan el nostre país assumeixi -com tot sembla apuntar- la secretaria pro t mpore de la Cimera Iberoamericana aquesta tardor, començaran dos anys de feina molt intensa que s'ha de traduir en una promoció sense precedents del nostre país en una regió, la iberoamericana, que compta amb societats molt dinàmiques i amb diverses economies emergents.

Sempre hem dit que Andorra ha d'aprofitar la plataforma i l'altaveu que representen els fòrums multilaterals. I en aquest cas estem parlant d'un fòrum de primer nivell. La celebració de la Cimera de caps d'Estat i de Govern a finals de la tardor del 2020 serà la culminació de gairebé dos anys en què Andorra haurà rebut la visita de nombrosos ministres, institucions públiques i privades, empresaris, periodistes, intel lectuals i altres membres de la societat civil de tots els països que conformen la Comunitat Iberoamericana.

Un país com Andorra, que vol ser obert, divers i amb una economia i una societat internacionalitzades, ha de saber aprofitar aquesta oportunitat. A l'espera de l'atorgament definitiu de la Cimera 2020, el Govern ha avançat en la tem tica de la mateixa: El vincle entre innovació i sostenibilitat. Com he dit fa uns instants, la sostenibilitat és un repte important per a qualsevol país i especialment per a un país amb pocs recursos naturals i un equilibri ecològic fr gil com Andorra; per aix  n'hem fet una prioritat. D'altra banda, la innovació és una de les vies clares de creixement de la societat i l'economia andorranes. Unir ambdues qüestions és, doncs, de l'inter s del nostre país.

Com també és de l'inter s d'Andorra donar a la Cimera 2020 un caràcter més multicultural que mai. Perquè Andorra és un cas únic dins de la Comunitat Iberoamericana:  s un país que té com a llengua oficial el català; amb una població que també parla espanyol i francès – per aix  formem part de la Cimera i també de la Francofonia-; amb una presència molt notable d'una altra llengua universal com és el portugu s –i des de fa uns mesos som

observadors de la Comunitat de Països de Llengua Portuguesa-; i també tenim una petita colònia angloparlant. Per tant, tot això també ha d'estar present en la Cimera Iberoamericana 2020.

Aprofito avui per agrair la unanimitat de les forces parlamentàries a l'hora de donar suport a la Cimera Iberoamericana 2020.

Senyores conselleres, senyors consellers,

Quan es governa es cometen errors que cal assumir i rectificar. Mai no s'arriba a poder fer tot i queden promeses i compromisos pendents de complir. I cal assumir-ho. Així ho he anat fent al llarg d'aquesta intervenció; i ho seguiré fent. A vegades passa també que es cometen errors en la manera d'explicar les coses, o en l'èmfasi que hi posem. I així, durant els primers anys d'aquest Govern va semblar que només ens preocupaven les grans qüestions econòmiques o els canvis que la comunitat internacional esperava d'Andorra. Alguns fins i tot van fer la caricatura d'un Govern tecnòcrata, que només parla d'economia i d'altres assumptes allunyats del dia a dia de les ciutadanes i les ciutadans.

Però la realitat és que el meu equip i jo hem implementat un **extens programa en matèria de serveis socials**, en el seu sentit més ampli. Un programa social propi d'un país del segle XXI. Perquè la qüestió social en els nostres dies demana un enfocament molt més divers i matissat que dècades enrere. Del que es tracta és de construir una **societat inclusiva**. I la societat inclusiva no és una societat homogènia, amb una igualtat entesa com a uniformitat; sinó amb una igualtat entesa com a igualtat d'oportunitats, de donar a tothom l'oportunitat de desenvolupar un projecte de vida i de ser part activa de la societat. Per això la nostra política social **no ha estat ni serà mai la política social del subsidi, sinó la de l'empoderament**: La de donar a les persones les eines per superar els obstacles i fer-se un lloc a la societat.

Aquesta és la filosofia que uneix totes les accions de política social que s'estan duent a terme des del Govern. És, en definitiva, la filosofia que va inspirar la Llei de Serveis Socials i Sociosanitaris, impulsada per la majoria demòcrata en aquesta Cambra la passada legislatura i desplegada durant la present legislatura.

Lluny del que es va dir en algun moment, aquesta llei no és una llei regressiva, sinó tot el contrari. N'hi ha prou de veure com ha evolucionat el pressupost en aplicació d'aquesta llei: El 2015, quan la llei tot just s'acabava d'aprovar, el pressupost del Departament d'Afers Socials era de 15 milions d'euros. El 2017, dos anys després, el pressupost liquidat va ser de 23 milions. El personal del Departament també ha crescut, passant de 60 a 133 professionals.

A alguns aquest augment de personal els pot semblar exorbitant, però és que nosaltres **hem posat en marxa tota una sèrie de serveis que havien estat reclamats durant anys** pels col·lectius i les persones concernides. En citaré alguns: El Servei d'Atenció Immediata per a les persones en risc d'exclusió social, l'ampliació del Servei d'Atenció a les Víctimes de Violència de Gènere i Domèstica, el Servei d'Igualtat, el Servei per a l'Autonomia Personal, el Servei de Trobada Familiar o el Servei d'Atenció a adolescents en risc, entre d'altres.

Tots els serveis i programes estan pensats per ajudar les persones a superar la situació d'exclusió o de discriminació que pateixen, no pas per perpetuar aquesta situació.

Quan eliminem els contractes de baix rendiment –que discriminaven a les persones amb discapacitat- i els substituïm pels incentius de la **Xarxa d'empreses inclusives**, el que estem fent és donar eines a les persones amb discapacitat i fer-les part activa del seu procés d'inclusió social.

Quan reorganitzem i ampliem el **Servei d'Atenció Domiciliària** ho fem pensant en què les persones grans puguin romandre al seu domicili el màxim de temps possible. Perquè volem una societat on les persones grans estiguin presents i tinguin un paper actiu. I on l'ingrés a un centre residencial sigui l'últim recurs. A més, el Servei d'Atenció Domiciliària ara depèn directament del Govern, que ha assumit la prop d'una quarantena treballadors que depenien dels Comuns i del SAAS; aquesta centralització del servei permet donar una prestació uniforme, ampliada i de màxima qualitat a tots els ciutadans amb independència de la parròquia de residència.

Quan fem que els **familiars propers** a les persones amb pocs recursos se n'hagin de fer coresponsables, també estem fomentant una societat activa i implicada.

Quan impulsem el **Programa d'Acolliment Familiar**, perquè aquelles famílies que ho desitgin puguin fer-se càrrec de menors els pares dels quals han perdut la custòdia, ho fem pensant que per als menors és sempre millor un entorn familiar que no pas una institució;

però també ho fem perquè volem que les famílies del nostre país s'impliquin en la construcció d'aquesta societat inclusiva i cohesionada.

Quan atorguem el guardó Olympe de Gouges a empreses que promouen la **igualtat de gènere en l'àmbit laboral**, ho fem perquè sabem que la lluita contra la discriminació que pateixen les dones no es pot abordar només des de la llei i els reglaments; sabem que cal la implicació activa de totes i tots.

Per això diem que no ens agrada la política social del subsidi: En què les persones vulnerables, o amb discapacitat, o els infants i joves en situació de risc... en què tots aquests col·lectius i persones són vistos simplement com els destinataris passius d'ajuts econòmics. No, nosaltres els volem actius i presents en la societat.

El Consell General té damunt la taula alguns textos de política social molt rellevants. Potser el més rellevant, perquè és el més transversal, és el projecte de **Llei d'igualtat de tracte i no discriminació**. És una llei fruit d'un procés participatiu en què es va elaborar el Llibre Blanc de la Igualtat, i que aborda la lluita contra la discriminació des d'una perspectiva transversal: arribant a totes les persones i col·lectius que poden patir aquesta discriminació.

És una llei que no es limita a una declaració de bones intencions, sinó que incorpora mesures efectives de lluita contra la discriminació. Per exemple: Estableix la igualtat de retribució entre homes i dones, fixa un règim de sancions per a tots els casos de discriminació i inverteix la càrrega de la prova en cas de possible discriminació.

Tot i que la voluntat del Govern és treballar en aquesta perspectiva transversal, també és cert que la discriminació que pateixen encara avui les dones –que no són un col·lectiu, sinó que són la meitat de la població- requereix una llei específica. És per això que la setmana vinent començarà el procés per elaborar el **projecte de llei d'igualtat efectiva entre homes i dones**. Una llei que –com és evident- no s'enllestirà en aquest mandat, però la feina ja quedarà preparada perquè pugui ser represa durant la propera legislatura.

En canvi, el Govern sí que té a punt per entrar a tràmit parlamentari el projecte de **lleï d'infància**, que segueix totes les recomanacions del Comitè dels Drets dels Infants de les Nacions Unides. Una llei que introdueix la capacitat progressiva dels infants i dels adolescents i que va ser qualificada com a modèlica per part de la representant especial de les Nacions Unides per la Violència contra els Infants.

Una altra llei de marcat caràcter social que el Consell té pendent d'aprovació és el Projecte de llei de mesures urgents relatives a l'arrendament d'habitatges. El Govern no ha restat insensible a la problemàtica de la **manca d'habitatges de lloguer** i al consegüent augment de preus a causa d'aquesta manca d'oferta. Partim de la base que no tenim cap vareta màgica per multiplicar els habitatges de lloguer i solucionar aquest problema.

El que sí hem fet és presentar un projecte de llei realista, que incorpora tot un seguit de mesures que fomentaran que pisos que avui no estan al mercat de lloguer –perquè estan buits o perquè es destinen a d'altres usos- tornin al mercat de lloguer. D'entrada, la llei preveu un **impost sobre als habitatges buits** –excloent, evidentment, les segones residències i altres supòsits-. També es preveu que no s'apliqui la part estatal de l'impost de transmissions patrimonials quan s'adquireixi un immoble per destinar-lo a lloguer, com a mínim durant 5 anys. Així mateix, la llei permetrà ajornar l'import de la cessió econòmica urbanística quan es tracti de construcció o ampliació d'edificis destinats a habitatge de lloguer.

A més, per limitar la proliferació d'habitatges de lloguer turístic, es reforma la llei de finances comunals i la llei d'allotjaments turístics perquè **el lloguer turístic passi a tenir en tots els casos la consideració d'activitat comercial**, i per tant hagi de tributar a l'impost comunal de radicació en funció de la seva superfície.

Totes aquestes mesures de la llei, unides al reforçament del servei d'inspecció del Ministeri de Turisme -que estarà especialment dedicat a perseguir els allotjaments turístics il·legals-, han de permetre reactivar l'oferta d'habitatges de lloguer.

Aquestes són les propostes del Govern, recollides al projecte de llei. Ara bé, la manca d'habitatge de lloguer –a la qual han de fer front governs de signe divers a molts països del nostre entorn- no té solucions ni ràpides ni immediates. És una qüestió que requereix de la participació de tots: el Govern, els Comuns i també els propietaris privats. I, més enllà d'aquest projecte de llei, el Govern continua treballant que no siguin exclusivament normatives.

En el capítol de les **infraestructures socials**, l'any vinent es duran a terme els treballs d'adequació de l'antiga residència Solà d'Enclar per ubicar-hi el Centre Residencial d'Educació Intensiva, és a dir, el centre per tractar menors amb problemes conductuals o d'addicció. També fa uns mesos, el Govern va signar amb la Fundació Armor un conveni

per a la futura cessió de pisos i locals d'un edifici que serà construït per la Fundació i que el Govern podrà destinar a finalitat socials.

Un altre pilar bàsic del nostre programa polític, al qual hem volgut donar un enfocament marcadament social, és la **seguretat**. Crec que tots en aquesta Cambra estarem d'acord que a Andorra el manteniment de la seguretat i de l'ordre públic no ha estat mai un instrument de repressió, sinó –ben al contrari- un mecanisme per garantir la cohesió social. A casa nostra la seguretat és un actiu preuat, tant per les ciutadanes i ciutadans del país, com per totes aquelles persones que ens visiten.

Al llarg dels últims anys són molts els avenços que s'han fet per mantenir i fins i tot millorar els nostres alts nivells de seguretat. Des del vessant normatiu: amb la nova llei del Cos de Policia o els convenis de cooperació policial signats amb la República Francesa i el Regne d'Espanya. I també des del vessant de la gestió, amb la creació de **25 noves places d'agent de Policia** i 7 noves places d'agent penitenciari; més enllà de la cobertura de les vacants.

A vegades es pot criticar –amb raó- un govern per incrementar el nombre de funcionaris. Però també passa sovint que aquest increment és imprescindible per mantenir valors molt preuats i fonamentals, com la seguretat; o per donar compliment a les previsions de lleis aprovades pel Consell General, com passa amb la llei de serveis socials de la qual parlava fa uns instants.

Les millores en la política de seguretat i ordre públic dels últims anys culminen amb el **projecte de llei de Seguretat Pública**, que el Govern va trametre al Consell General l'abril passat i que es votarà en aquesta Cambra molt properament. Aquesta llei serà un instrument clau per lluitar contra l'incivisme i promoure la convivència ciutadana. És una llei que ataca frontalment problemes com el consum d'alcohol a la via pública, els locals d'oci nocturn que no respecten els horaris d'obertura i tancament o els nivells de soroll excessius. El text dona així resposta a les reivindicacions de les persones que viuen en les zones més turístiques, com el Pas de la Casa.

Més enllà de la seguretat amb majúscules –dels nivells baixíssims de criminalitat que sempre ha tingut el nostre país-, la futura llei de seguretat pública ens permetrà vetllar per la seguretat quotidiana, per la convivència i pel civisme. A més, la llei regula aspectes sobre els quals fins ara hi havia un buit legal, com els mecanismes de videovigilància.

D'altra banda, el Govern té enllestits els treballs del **projecte de llei de responsabilitat penal dels menors**, que també pot entrar a tràmit parlamentari, per bé que el text pugui acabar quedant pendent d'aprovació per a la propera legislatura.

Senyores conselleres i senyors consellers,

He dit abans que l'**Educació** ha estat –i al meu parer ha de seguir sent- una de les prioritats de l'acció internacional d'Andorra. Però més enllà de l'esfera internacional, l'educació és i ha de seguir sent una prioritat a nivell intern. En un país de reduïda dimensió territorial, amb escassos recursos naturals i que no ocupa una posició geoestratègica clau, la formació del capital humà és una qüestió cabdal.

A més, Andorra té en la seva estructura educativa un element molt singular de la seva identitat: la convivència de tres sistemes públics i gratuïts. La riquesa del sistema educatiu andorrà és un actiu a preservar; un actiu que està estretament vinculat a la pervivència del copríncipat –tindrem ocasió de parlar-ne més endavant-. Això no vol dir que ens haguem de conformar amb el tradicional discurs que diu que a Andorra conviuen tres sistemes públics, gratuïts, de qualitat i de lliure elecció.

Crec que cal anar més enllà en dos sentits: D'una banda, **ampliar encara més l'oferta educativa del nostre país**. I, de l'altra, apostar per la qualitat i la millora constant de l'Escola Andorrana, que és el sistema propi.

L'ampliació de l'oferta educativa és un element important a l'hora d'internacionalitzar la societat andorrana. Durant l'anterior legislatura vam reformar l'antic règim de residències passives i vam crear tota una nova gama de tipologia de residències internacionals. Des d'aleshores Andorra ha atret l'atenció d'emprenedors, d'esportistes d'alt nivell i de professionals de tot tipus que han fet del nostre país casa seva. Molts d'ells valoren molt positivament la possibilitat d'optar entre l'escola francesa, espanyola i andorrana; però també hi ha –per raons òbvies- una demanda creixent d'una oferta d'**escolarització en llengua anglesa**.

Per això la consolidació de l'Escola Internacional Agora i la recent obertura del British School, amb una important inversió estrangera, són dues bones notícies que indiquen la bona salut del sector educatiu al nostre país.

He dit també que calia seguir avançant en la millora del sistema educatiu andorrà. El naixement de l'Escola Andorrana, als anys 80 del segle passat, va ser un pas decisiu cap a una major sobirania. Va ser també una aposta per un sistema educatiu modern, a l'avantguarda de la pedagogia i que tenia per objectiu preparar els nostres joves perquè poguessin prosseguir els seus estudis a banda i banda dels Pirineus. I va ser una aposta encertada, com s'ha demostrat al llarg de tots aquests anys.

Però calia anar més enllà. I demostrar que l'Escola Andorrana no només és una qüestió d'identitat i de sobirania, sinó que també és sinònim de qualitat. Per això des del curs 2012-2013, el Ministeri d'Educació ha estat implementant el Programa Estratègic per a la Renovació i Millora del Sistema Educatiu Andorrà. I avui l'Escola Andorrana –com en els seus inicis- continua a l'avantguarda pedagògica amb la implementació de l'educació per competències.

Fa un any vaig anunciar, a més, que el sistema educatiu andorrà se sotmetria a les avaluacions de qualitat del programa **PISA for School**. Doncs bé, l'avaluació externa de PISA ja ha començat i estic segur que ens aportarà elements que ens ajudaran a seguir millorant la qualitat del nostre sistema educatiu. Així mateix, l'acord amb ESADE que hem estat negociant al llarg de l'últim any per avaluar la competència en empremadoria dels alumnes del sistema andorrà també serà una realitat en les properes setmanes.

També el **projecte de llei del Cos d'Educació**, del qual he parlat abans, fa un èmfasi especial en la formació dels docents. Perquè la qualitat de qualsevol servei públic comença per dignificar, valorar i oferir perspectives a les persones que estan al capdavant del servei: en aquest cas els mestres i la resta de personal docent de l'Escola Andorrana.

I quan es parla de qualitat del sistema educatiu, també cal parlar d'infraestructures, perquè l'hàbit no fa el monjo –ni el frare-, és cert, i jo hi afegiria: però el preserva. Les **millores en infraestructures educatives** al llarg dels últims anys han estat notables –la reforma de l'Escola d'Ordino i la nova escola de Canillo són els exemples més clars-; i ha sigut sota els mandats d'aquest Govern que s'han acabat els prefabricats a les escoles andorranes. A més, aquest any s'ha començat la reforma integral de l'escola andorrana de Santa Coloma. Una altra vella demanda que ara serà realitat.

L'aposta per la qualitat també abasta la formació universitària, amb l'aprovació d'una nova llei d'Ensenyament Superior, una llei específica per a la Universitat d'Andorra i la creació de

l'Agència de la Qualitat de l'Ensenyament Superior d'Andorra el 2016. Aquest Govern té l'honor de deixar **el pressupost de la Universitat d'Andorra més alt de la història i d'haver doblat els recursos del Ministeri dedicats a la recerca.**

A la vegada també **s'han incrementat en un 58% els ajuts universitaris** per a persones amb pocs recursos econòmics; uns ajuts que per primer cop han arribat també als estudis de segons cicle universitari. Perquè la igualtat d'oportunitats exigeix que ningú no quedi exclòs de la formació universitària a causa de la seva situació socioeconòmica.

L'educació, tal i com l'entén aquest Govern, no és només una eina de preparació de les futures generacions i de formació del capital humà, sinó que és també un potent instrument de cohesió social. Una política educativa que estigués enfocada només a formar les elits i a segregar els bons alumnes dels dolents seria una política educativa equivocada. L'educació ha d'apostar per la qualitat i l'excel·lència i a la vegada ser inclusiva. Per això vam modificar la Llei d'Ordenament del Sistema Educatiu Andorrà per millorar –entre d'altres- la inclusió dels infants amb discapacitat i vam posar en marxa, el 2016, un nou protocol contra l'assetjament destinat als infants en risc d'exclusió.

A més, la nostra política educativa no només té la vista posada en la formació universitària com a culminació de la trajectòria formativa, sinó que també hem treballat per **enfortir la formació professional** amb un increment del 150% dels estudiants en 8 anys i una millora qualitativa clara amb la implementació de projectes d'emprenedoria i innovació.

Finalment, i també molt vinculada a la qüestió de la cohesió social, trobem la **política esportiva** que ha desplegat el Govern. Al llarg d'aquests anys s'han reordenat i racionalitzat les **subvencions a entitats i els ajuts a l'esport**, enfocant-les clarament cap a les joves promeses i programes de tecnificació. Aquesta línia ha anat acompanyada del reforç dels programes d'esport estudi, amb especial incidència en els relacionats amb l'esquí.

Cal destacar també l'avenç realitzat en polítiques per lluitar i prevenir el dopatge. En aquest sentit, vull recordar que Andorra venia, el 2008, d'una situació de no conformitat amb els estàndards internacionals en aquesta matèria; i ara Andorra disposa d'una agència a ple rendiment, que és clau per poder organitzar competicions esportives internacionals amb les màximes garanties.

En el capítol d'**infraestructures esportives** cal destacar la construcció de l'Estadi Nacional i la transformació del poliesportiu del Govern per permetre al Basquet Club Andorra competir a la lliga ACB.

Conselleres i consellers generals,

El tercer gran capítol dels serveis públics –més enllà de la política social i l'educació- el conforma la **política sanitària**. El debat al tomb del model sanitari del nostre país també ve de lluny. Ja el 2001, l'aleshores cap de Govern Forné anunciava algunes mesures que estem implementant ara, com la història clínica compartida. I és un debat que ve de lluny, no perquè hi hagi un gran clam social per reformar el model d'atenció sanitària, sinó perquè aquest model s'ha d'adaptar a una nova realitat demogràfica i financera, sense perdre qualitat.

Un any més, la revista britànica *The Lancet* ha qualificat el model d'assistència sanitària del nostre país com el millor del món. Evidentment, tot és millorable i tot és discutible, però el que està clar és que la qualitat del nostre sistema públic de salut és bona i que el repte no és tant millorar-lo en termes de qualitat, sinó –com he dit- preparar-lo per assumir reptes de futur. Bé, reptes de futur que avui ja són reptes de present: L'envelliment de la població té un efecte directe sobre l'augment de la despesa sanitària; com també passa amb la cronificació de malalties que abans eren mortals. Els avenços de la ciència es tradueixen en un millor salut i una major qualitat de vida, però també en un cost més elevat. Un cost que cal preveure i controlar.

Totes les accions que hem dut a terme per preparar el nostre sistema públic de salut per al futur respecten dos principis bàsics: **La solidaritat i la coresponsabilitat**. Solidaritat perquè els usuaris han de tenir accés als recursos del sistema en funció de les seves necessitats, i no dels seus ingressos o del cost dels tractaments. I coresponsabilitat perquè estem convençuts que el fet que els usuaris assumeixin una part del cost contribueix a potenciar l'eficiència del sistema públic de salut. Sempre hem dit que la salut no té preu, però té un cost; i tots nosaltres hem de conèixer aquest cost i ser-ne coresponsables.

Tot el conjunt de mesures que conformen l'anomenada "reforma sanitària" estan guiades per aquests dos principis. Recordem breument en què consisteix la reforma que ha començat a implementar aquest Govern:

En primer lloc, definir vies i itineraris d'accés al sistema sanitari públic. El que hem anomenat la **via integrada**: L'usuari –el pacient- ha d'escollir metges de referència –tant de capçalera com, si és necessari, especialista- i seguir un itinerari marcat. Per evitar ineficiències, duplicitats o consultes no necessàries. El mes passat vam aprovar el reglament de la via integrada, que s'ha d'implementar en paral·lel a la **història clínica compartida**, que es va aprovar per llei en aquesta Cambra a finals de l'any passat.

La via integrada és una mesura de racionalització i de coresponsabilitat, perquè el pacient i els professionals han de saber fer un ús òptim del sistema públic de salut. Però també conté elements de solidaritat, com per exemple la introducció del **tercer pagador per a la consulta al metge referent**. Fins ara, quan un pacient va al metge de capçalera o al pediatra paga el 100% del cost de la visita i després la CASS li reemborsa el 75%. Doncs bé, per a les consultes amb un metge de capçalera o pediatra assignat com a referent, el pacient només haurà de pagar directament el 25% del cost de la visita, fet que es tradueix en una major accessibilitat al sistema per part de persones amb pocs recursos. De la mateixa manera, i un cop s'aprovi la modificació de la llei de la CASS actualment a tràmit parlamentari, els percentatges de copagament de la via no integrada contribuiran a incentivar l'ús per part dels usuaris de la via integrada.

Un cop posada en marxa la història clínica compartida i la via integrada, els següents passos a seguir han de ser l'aprovació de la cartera de serveis, que defineixi quines prestacions estan incloses al sistema sanitari públic, i la progressiva redacció de protocols, amb criteris científic, que fixin quins passos cal seguir en el tractament de cada patologia.

A més, en paral·lel, hem anat implementant mesures de bona governança del sistema públic de salut, amb la vista posada en l'eficiència, que no és només la reducció de costos, sinó que consisteix –especialment- en obtenir els millors resultats utilitzant els recursos disponibles. En aquest capítol hi ha els convenis entre la CASS i els prestadors de serveis sanitaris i el nou conveni de la CASS amb el SAAS, que –de fet- és el principal prestador de serveis sanitaris.

És cert –i en aquest punt hem fet autocrítica moltes vegades- que la reforma sanitària es podia haver implementat més ràpidament. També és cert que durant anys –i sota diversos governs- s'havien elaborat plans estratègics i s'havien definit models que no s'acabaven aplicant; i que ha estat aquest Govern el que ha començat a aplicar-los. La salut pública és una qüestió sensible i complexa i el ritme de les reformes també ha de tenir en compte aquesta complexitat.

La reforma del sistema públic de salut no està culminada, però la línia està clarament marcada i futurs Governos hauran de continuar en aquesta direcció.

D'altra banda, més enllà de les reformes, cal atendre d'altres qüestions també vinculades amb la política sanitària. Hi ha dos exemples a tràmit al Consell General actualment: El **projecte de llei d'òrgans cèl·lules teixits i sang**, que ha de permetre les donacions en territori andorrà amb les màximes garanties; i el **projecte de llei de reproducció humana assistida**, que ha de donar una sortida –també en territori andorrà– a aquelles famílies que no poden tenir fills i que han de recórrer a aquestes tècniques.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Més enllà de la política de reformes i de la recerca de nous sectors d'activitat, una de les línies prioritàries del Govern al llarg d'aquests gairebé 8 anys ha estat **rellançar els nostres sectors tradicionals** i donar un **suport constant al teixit empresarial** del país.

En aquest sentit, un dels pilars fonamentals que requerien un nou impuls era el conformat pels **sectors turístic i comercial**. El 2011 Andorra portava ja alguns anys lamentant la pèrdua de visitants i buscant receptes per aconseguir tres objectius: Tornar a incrementar el turisme; aconseguir cada vegada una xifra més alta de turistes –és a dir, de visitants que passen una o més nits a Andorra–; i desestacionalitzar l'afluència de visitants, que es concentrava principalment a l'hivern.

Eren objectius compartits, però no s'acabava de trobar la fórmula. Per això a partir del 2011 –i especialment el 2012– vam decidir passar de les paraules als fets i implementar un conjunt de mesures que es podrien resumir en dos grans grups: La reforma d'Andorra Turisme i la redefinició de l'estratègia turística.

És així com **el pressupost d'Andorra Turisme va passar de 8 a 16 milions d'euros**, es van introduir canvis en el seu organigrama i les seves accions i es van començar a elaborar plans de màrqueting i comercials, amb objectius concrets, que cada any s'han presentat a la Comissió d'Economia del Consell General. En Turisme hem estat els primers a marcar uns objectius clars i a retre comptes sobre l'assoliment d'aquests objectius, fins i tot quan en alguna ocasió no els hem assolit.

La **redefinició de l'estratègia turística** s'ha centrat –al llarg d'aquests anys- en tres fronts: Un primer front que és el **turisme de muntanya, natura i wellness**, en estreta col·laboració amb les estacions de muntanya del país i amb Caldea. En aquest apartat s'han potenciat els esdeveniments esportius d'alt nivell –tant a l'estiu com a l'hivern-, els esdeveniments esportius participatius, la xarxa d'infraestructures verdes i la xarxa de refugis.

Un segon front que és el **turisme cultural**. A banda de potenciar l'oferta cultural pròpia – de la qual tindrè ocasió de parlar més endavant-, hem associat el nom d'Andorra a marques de prestigi de la cultura com el Museu Carmen Thyssen o el Cirque du Soleil.

I un tercer front –que segurament és el més fonamental- que és el **turisme de compres**. És el més fonamental i també el més complex, perquè els hàbits de compres de les persones estan canviant molt ràpid arreu. Ara ja no només es tracta d'oferir un bon preu –o, més ben dit, una bona relació qualitat-preu- sinó també d'oferir una experiència de compra als visitants. Per això el Govern ha estat un ferm defensor de la peatonalització dels principals eixos comercials. I per això també hem treballat colze amb colze amb els comerciants a l'hora d'organitzar esdeveniments com l'Andorra Shopping Festival o el Black Friday.

A principis d'aquesta legislatura vam llançar el **pla estratègic del turisme de compres**, que té per objectiu reposicionar Andorra com una destinació de turisme comercial, amb l'accent posant en la qualitat, la diversitat de l'oferta, l'excel·lència en el tracte i l'experiència de compra. El pla estratègic està format per 161 accions que estan sent implementades pel Consell Andorrà per a la Competitivitat del Comerç, creat el 2017 i que agrupa comerciants i representants de les institucions públiques. Un 60% de les accions previstes per al binomi 2018-2019 ja estan sent implementades.

Pel que fa al binomi turisme-comerç, en els propers anys caldrà seguir avançant per la línia ja iniciada aquesta legislatura. Caldrà continuar dissenyant plans ambiciosos de comunicació i comercialització de la destinació Andorra. Caldrà seguir millorant el coneixement dels visitants –actuals i potencials- per anar ajustant l'oferta turística a les seves necessitats. En aquest sentit cal recordar que en els últims anys **hem millorat notablement el obtenció de dades turístiques** i hem introduït nous sistemes d'informació per planificar millor les accions.

I caldrà –evidentment- seguir aplicant i desenvolupant la **nova reglamentació dels allotjaments turístics**. Les lleis aprovades en aquesta Cambra els últims anys i els reglaments

que les desenvolupen estan permetent: Garantir el mateix nivell d'exigència en seguretat i accessibilitat a tots els allotjaments; implementar una nova classificació dels allotjaments que garanteixi l'excel·lència i un nivell de qualitat homogeni; **posar fi al creixement desbocat dels apartaments turístics**; i reforçar el servei d'inspecció i control del Ministeri de Turisme, per lluitar contra els allotjaments il·legals.

La nova estratègia turística ha donat fruits. L'any passat, **vam superar la xifra de 8 milions de visitants** anuals, un nombre que no assolíem des del 2007. Però, a més, hi ha alguns matisos importants que diferencien els visitants del 2007 dels del 2018. En primer lloc, hem acomplert l'objectiu d'anar incrementant el nombre de turistes. Els **visitants que pernocten a Andorra han crescut un 34%** durant els anys de mandat d'aquest Govern, arribant a la xifra de 3 milions de turistes anuals, objectiu que ens havíem marcat assolit a finals del 2019 i que hem aconseguit dos anys abans. És cert que hi ha hagut una disminució dels excursionistes, que han baixat un 7%, però que han tornat a remuntar els dos últims anys. D'altra banda, també **hem avançat en desestacionalització**: L'any passat vam assolir per primera vegada la xifra d'un milió de turistes a l'estiu.

Senyores conselleres i senyors consellers generals,

El **reforçament del teixit** productiu també passa per un acompanyament dels empresaris i professionals, amb l'objectiu primordial d'agilitzar tots els tràmits que aquests han de fer amb l'administració. Un clar exemple el trobem en l'aplicació de la Llei d'Emprenedoria, aprovada recentment en aquesta Cambra, que preveu un canvi de model del procediment d'obertures de comerç, ampliant el procediment **d'auto-declaració responsable** amb caràcter general, fet que permetrà reduir sensiblement el temps de tramitació.

Molt properament –molt abans dels terminis previstos a la Llei- el Govern posarà en marxa el **Punt Empresa**, entès com una finestreta única per als empresaris i professionals. Els treballs de condicionament dels espais físics situats a la planta baixa de l'edifici de Prat del Rull s'han enllestit aquest estiu i tot està preparat perquè el Punt Empresa sigui una realitat aquesta tardor.

La idea bàsica és que els usuaris tinguin un **interlocutor únic** per a tots els seus tràmits amb l'administració. En paral·lel, a més, s'està treballant per repensar tràmits i formularis, per tal de fer-los més àgils i lleugers. Tot i així, allà on es guanyarà més agilitat i eficiència és,

precisament, en l'interlocutor únic. Perquè ja no serà l'usuari el que hagi d'anar d'un servei a l'altre, sinó que serà l'administració qui haurà de fer el seguiment de la progressió dels tràmits i qui haurà d'anar informant l'usuari. I serà l'interlocutor qui orienti a l'usuari en tot aquest procés.

Evidentment, això requereix un canvi cultural i d'hàbits per part de tots –administració i usuaris- i per tant els resultats del Punt Empresa s'aniran veient amb el pas del temps. A més, la implementació del Punt Empresa també serà progressiva, començant aquest octubre amb un accés restringit als professionals que es dediquen a l'acompanyament dels emprenedors, com despatxos d'advocats, economistes o gestories.

Més enllà del Punt Empresa, en la reducció i simplificació de tràmits també juga un paper molt important l'**administració electrònica**, a la qual hem donat un impuls decisiu que afavoreix el teixit empresarial, però també el conjunt de la ciutadania. El 2015, a l'inici d'aquesta legislatura, un 23% dels tràmits es podien realitzar on-line. Avui, **els tràmits on-line ja superen el 55%**. Així mateix, gràcies a la col·laboració entre el Govern i la Cambra de Notaris, s'estan simplificant tots els tràmits relacionats amb la constitució de societats, que ja es poden fer de forma remota des de les notaries.

La simplificació global dels tràmits administratius ha avançat de manera notable els darrers anys. Així doncs, el 2015 s'havien revisat i simplificat un 27% dels tràmits, i avui ja estem a un **68% dels tràmits revisats i simplificats**.

En un pla més general, el Govern va aprovar el juny passat una política de gestió dels expedients i els documents electrònics, que marca els principis bàsics per treballar amb suport electrònic i anar deixant enrere el suport paper. En aquest sentit, l'administració general està en ple procés de transformació del seu funcionament intern, substituint el paper per documentació signada electrònicament. Això ha permès el tractament de més de 2.000 documents en suport electrònic entre els diferents departaments de l'administració.

En els propers mesos se seguiran fent avenços, com la posada en funcionament del portal web de facturació electrònica del Govern, pensada per als proveïdors de l'administració general, o l'actualització i millora del portal tributari, després de cinc anys de funcionament.

La transició cap a una model de relació electrònica entre l'administració i els usuaris ja és una realitat. Aquest any ja s'han lliurat **més de 1.200 certificats digitals** a ciutadans que desitgen fer els seus tràmits on-line. A més, properament, s'estendrà la gratuïtat de la signatura

electrònica de l'àmbit personal a l'àmbit empresarial. I s'implantarà en alguns tràmits claus, com el dipòsit de comptes, eliminant així les cues puntuals que es produeixen al Servei de Tràmits del Govern.

El reforçament del teixit empresarial també requereix d'estímuls i incentius directes. És així com la setmana que ve la iniciativa Actua posarà en marxa un **programa d'ajuts per a petites i mitjanes empreses** amb un pressupost de 190.000€. No es tracta de préstecs, sinó de petites subvencions que arriben fins a un màxim de 6.000 euros per beneficiari.

El programa està pensat per subvencionar serveis que les empreses necessitin per la seva innovació, internacionalització o rendiment empresarial. Podríem pensar en alguns exemples: com un petit negoci que vulgui millorar el seu posicionament web, o una empresa que vulgui aplicar una millor política de recursos humans, o un comerç que vol fer el salt al comerç on-line... L'únic requisit és que el prestador del servei sigui una empresa o professional establert a Andorra. La mesura tindrà un cert caràcter retroactiu, perquè es podrà demanar la subvenció per a serveis ja contractats al llarg del 2018, i tindrà continuïtat en el pressupost del 2019.

Entre les polítiques de suport al teixit empresarial s'ha de tenir en compte un projecte legislatiu recent, entrat a tràmit parlamentari aquest mateix estiu: El **nou règim de cotització dels autònoms**. El text elaborat pel Govern estableix nous trams de cotització reduïda i permetrà que unes 1.200 persones més que treballen per compte propi s'hi puguin acollir.

A més, el projecte de llei també preveu una **ampliació de drets per als treballadors autònoms**, donant compliment a una vella reivindicació del col·lectiu: Em refereixo a les prestacions d'invalidesa, en què fins ara els autònoms havien de seguir pagant el total de la cotització –és a dir, el 22%– i a partir d'ara només hauran de pagar la part corresponent al treballador, és a dir un 6,5%, i serà la CASS qui es farà càrrec del 15,5% restant.

D'altra banda, la reforma també amplia el dret a percebre una pensió de viduitat a les persones vídues d'un treballador per compte propi que hagués cotitzat com a mínim 15 anys a les dues branques de la Seguretat Social; complint així amb una reivindicació, no només del col·lectiu d'autònoms, sinó també de la Federació d'Associacions de la Gent Gran.

La política de suport al teixit empresarial ha d'anar de la mà d'una política de foment de la **innovació** d'aquest teixit. El Govern ha fet i seguirà fent costat als emprenedors, i especialment a aquells emprenedors que aposten per innovar. En aquest sentit, em vull referir a dues actuacions dutes a terme recentment des de la iniciativa Actua:

El febrer passat es va signar un acord de col·laboració amb Barcelona Tech City, que obre les portes als emprenedors andorrans per desenvolupar els seus projectes en un entorn innovador. Aquest any, tres empreses andorranes ja han pogut gaudir dels avantatges de treballar al Barcelona Tech City.

D'altra banda –i aquest cop mirant cap a França- aquest any sis empreses andorranes participaran a finals de mes a les jornades d'innovació de La Mée Numérique de Tolosa, que és la incubadora de projectes innovadors de la regió d'Occitània.

Finalment, també en l'apartat d'innovació, Andorra consolida la seva presència al Smart City Congress de Barcelona, en el qual l'any passat 10 empreses andorranes van poder presentar els seus projectes innovadors fent servir l'estand d'Actua Tech.

En la política d'innovació del Govern hi juga un paper fonamental Andorra Telecom, en tant que companyia pública que està cridada a tenir un rol transformador de l'economia. Fins fa uns anys, Andorra Telecom era simplement un monopoli públic que tenia beneficis importants i que servia com una font d'ingressos més del Govern.

Des de fa uns anys nosaltres ens hem esforçat per **diversificar el model de negoci d'Andorra Telecom**; especialment per fer-la menys dependent del roaming, però també per convertir la companyia en un referent d'innovació. En qualsevol estratègia de diversificació hi ha encerts i desencerts. I quan del sector públic es tracta, els desencerts sempre s'amplifiquen i es magnifiquen.

El desencert d'aquesta estratègia de diversificació ha estat el projecte **The Cloud**. Però posem les coses en context: Partíem d'una situació en què Andorra Telecom tenia un actiu patrimonial molt valuós, com és una parcel·la a la zona més cèntrica de l'eix Meritxell-Carlemany. I aquesta parcel·la estava parcialment ocupada per oficines i bona part de la mateixa feia una dècada que estava en desús. Qualsevol propietari privat, a casa seva, amb el seu negoci, faria el necessari per rendibilitzar al màxim aquesta parcel·la. A més, com que

Andorra Telecom és una companyia pública, no només s'havia de buscar el màxim rendiment, sinó també contribuir a transformar i a donar més atractiu a l'avinguda Meritxell i a les zones comercials properes, com Prada Ramon.

Aquesta és la reflexió que va donar lloc al projecte de The Cloud. Un projecte que, per la seva singularitat, era costós. Costós, però rendible. Ara bé, per l'evolució del mercat de la construcció els últims anys, el cost es va incrementar molt per sobre de les previsions inicials. Es podia haver fet el projecte igualment? Si, perquè les reserves d'Andorra Telecom són quantioses –en part, gràcies a l'estratègia de diversificació dels últims anys-. Però a l'entendre el Govern, no era responsable tirar endavant el projecte The Cloud amb els costos resultants del procés de licitació.

I és per això que vam decidir aturar el projecte. Correspondrà a futur Govern decidir què es fa amb aquest actiu patrimonial de gran valor que Andorra Telecom continua tenint. L'opinió del Govern és que s'ha de continuar buscant un projecte que compleixi dos requisits: Treure una **rendibilitat per a la companyia** i –en definitiva- per a les arques públiques; i que sigui un projecte que **transformi i dinamitzi l'eix comercial** de l'avinguda Meritxell i de l'avinguda Riberaigua.

Ara bé, aquest desencert –que jo lamento- no pot amagar els **encerts en l'estratègia de diversificació d'Andorra Telecom**. I citaré tres exemples molt concrets: La inversió en la companyia de telefonia espanyola Mas Mòvil, que va suposar un **benefici net de 26,7 milions** d'euros en poc més d'un any; la posada en marxa del call center de l'edifici Els Arcs de la Massana, que ha creat 63 llocs de treball i que contribueix a donar activitat i dinamitzar una parròquia que no està a la vall central; i una altra inversió, en aquest cas al sud d'Espanya, per donar serveis de fibra òptica, un àmbit d'activitat en el qual Andorra Telecom té una àmplia experiència.

Gràcies a aquesta estratègia, la companyia és avui menys dependent del roaming del que ho era fa uns anys. I encara hi ha –evidentment- molt camí per recórrer.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Qualsevol procés de transformació i d'obertura ha d'anar acompanyat també d'un **enfortiment de les nostres arrels i de la nostra identitat**. El cosmopolitisme només té

sentit si es preserva una identitat pròpia. Perquè ¿quin sentit tindria poder viatjar, viure, fer negocis, treballar a qualsevol país d'Europa o del món si a cada país hi trobéssim exactament el mateix, si totes les societats estiguessin uniformitzades? És per això que un projecte de país que es vol guiar per la qualitat i la innovació, que vol construir una societat inclusiva, que vol acompanyar els emprenedors i que vol modernitzar respectant la tradició; un projecte de país equilibrat, en definitiva, ha de tenir també polítiques sòlides per preservar, defensar i **potenciar la natura i la cultura.**

Perquè, en definitiva, allò més vinculat a les nostres arrels i la nostra identitat és precisament el binomi natura-cultura: el territori i les aportacions de desenes de generacions d'Andorrans a aquest territori. Al mig d'aquest binomi hi ha, precisament l'**agricultura i la ramaderia.** El sector agrícola i ramader és el pilar més antic de la nostra estructura social i econòmica i contribueix a preservar d'una part de la identitat del nostre país.

També és un sector que necessita –igual que la resta- **diversificar-se i trobar noves sortides per als seus productes.** El sector ha fet molts esforços al llarg dels últims anys i en seguirà fent –n'estic segur- en el futur. Productes com la **carn amb indicació geogràfica protegida,** els **vins andorrans** amb segell de qualitat i altres productes artesans i agroalimentaris són avui una realitat. I el Govern ha acompanyat aquesta evolució amb programes d'ajuts, amb la creació de segells com “Andorra-Producte Agrícola” o “Andorra-Recipe Tradicional” i iniciatives legislatives com la Llei de producció ecològica i règims de qualitat dels productes agraris.

A més, hem aprovat o revisat tots els reglaments que regulen les explotacions agrícoles i ramaderes, amb l'objectiu d'adaptar-los als estàndards de qualitat més exigents i seguir reforçant així la imatge de la producció agrària d'Andorra com una producció d'excel·lència. En aquest camp, també va representar un pas important l'aprovació, el 2012, de la Llei de salut animal i seguretat alimentària.

La diversificació del sector agrícola ha de continuar sent una prioritat de futurs governs. Perquè tots coneixem la gran dependència que aquest sector encara té de la producció del tabac. Per això era tan important tancar un bon acord amb la Unió Europea pel que fa a lliure circulació de mercaderies. Un acord que **amplia la unió duanera de 1990 i obre el mercat europeu a la producció agrícola andorrana,** que podrà aspirar als segells de qualitat de la UE. Però, a la vegada, un acord que contempla un **règim transitori llarg –de 30 anys- per**

al tabac, per tal de donar als nostres agricultors totes les facilitats per diversificar i garantir el futur de les seves explotacions.

L'agricultura –deia- és un pilar de la nostra identitat, perquè són els pagesos i els ramaders els que han construït al llarg dels segles el nostre **paisatge**. Un paisatge, però, que el gran boom demogràfic i urbanístic del segle XX va posar seriosament en risc.

El Govern va aprovar el 2011 i va revisar el 2016 l'Estratègia Nacional del Paisatge, arran de la qual s'han dut a terme actuacions d'embelliment, especialment centrades en les entrades al Principat, amb les millores a la duana del Riu Runer o els talussos del Port d'Envalira. En aquest sentit cal destacar també l'estratègia de millora global del Pas de la Casa i dels seus entorns aquesta legislatura. I actualment, s'està treballant en la millora de la integració de les zones industrials en l'entorn.

Un altre repte és acostar aquest paisatge als ciutadans, tant als residents com als turistes. És amb aquest objectiu que aquest any s'ha aprovat el **Pla Sectorial d'Infraestructures Verdes**, que inclou els camins tradicionals més utilitzats i alguns trams de nova construcció. Aquest any s'ha acabat la primera fase de la vall del Valira del Nord, amb l'accés a la Massana i l'enllaç d'Ordino fins a la Ruta del Ferro.

Molt vinculada a aquesta qüestió hi trobem la **millora progressiva dels refugis de muntanya**: L'any passat vam inaugurar el refugi guardat de l'Illa, completant així una xarxa que permet fer la volta al país amb refugis guardats. I en paral·lel vam iniciar la millora dels refugis no guardats, començant pels de Font Verd i Cabana Sorda.

A nivell normatiu, el Consell General té damunt la taula el **projecte de llei de conservació del medi natural, la biodiversitat i el paisatge**, que ordena tots els espais naturals protegits i dona un marc legal al conjunt d'activitats relacionades amb el patrimoni natural del país.

La bona feina feta al llarg dels darrers anys ha permès **millorar tots els indicadors mediambientals**. Fa una dècada, només el 40% de l'aigua superficial d'Andorra era de qualitat bona o excel·lent. Avui el percentatge arriba al 86%. També una dècada enrere, l'aire de qualitat bona o excel·lent no arribava al 70%; avui supera el 90%. I aquests indicadors es tradueixen en una millor qualitat de vida per a tots nosaltres.

Andorra, a més, és un **país capdavanter en recollida selectiva de residus**, gràcies a una bona aplicació del Pla Nacional de Residus 2017-2020.

Més enllà de la conservació de l'entorn natural, les polítiques mediambientals han agafat en els últims anys una rellevància mai vista abans. Perquè la qüestió mediambiental ja no és només una qüestió de biodiversitat o de paisatge, sinó que és una qüestió central en la definició d'un model de país i de societat.

El **canvi climàtic** és una realitat incontestable, que afecta directament el futur d'Andorra tal i com la coneixem avui. Som dependents –en bona mesura- d'un ecosistema de muntanya que està en perill seriós si no revertim la situació. A més, al nostre país la lluita contra el canvi climàtic està molt vinculada a una altra prioritat: l'assoliment d'una major **sobirania energètica**.

També en aquest àmbit hem posat fil a l'agulla a una qüestió de la qual feia anys que es parlava i es debatia. La situació internacional, especialment arran de la celebració de la COP 21 París el desembre del 2015, ha afavorit els avenços en aquesta matèria; però també s'ha de reconèixer que el Govern ha posat un especial èmfasi en la qüestió mediambiental i energètica. Estic convençut que si seguim per aquesta línia ja endegada estarem, sens dubte, en condicions de fer efectius els nostres compromisos internacionals.

En els últims mesos s'han fet dos avenços importants: L'aprovació del **Pla Sectorial d'Infraestructures Energètiques** la primavera passada i l'aprovació de la **Llei de Transició Energètica** dijous passat. El Pla Sectorial d'Infraestructures Energètiques és la peça clau que defineix els equipaments de producció d'energia que s'hauran de construir en els propers anys per tal d'incrementar la producció nacional, posant un especial èmfasi en les **energies renovables**. I aquest pla està molt vinculat a la reforma de les competències dels Comuns que vam debatre en aquesta Cambra la tardor passada i que –gràcies al zel d'alguns consellers- el Tribunal Constitucional ha considerat plenament adequada a la Constitució.

En efecte, la reforma de la llei de competències ha permès la **reserva gratuïta de sòl demanial** per a la futura ubicació d'infraestructures energètiques. Era un pas decisiu per poder fer polítiques en clau de país i una mostra de l'esperit de consens i el sentit d'Estat que hem procurat portar a totes les institucions: Tant al Consell General i al Govern, com als Comuns.

Al costat del Pla Sectorial –com deia- el Consell va aprovar la setmana passada la Llei de Transició Energètica. Aquest text marca els objectius amb els quals Andorra es va comprometre el desembre del 2015: Aconseguir que la **producció elèctrica nacional cobreixi el 33% de la demanda el 2030** i que el **75% de la producció nacional d'energia provingui de fonts renovables**. Precisament aquesta llei dona un clar impuls a les energies renovables, perquè permet per primer cop a Andorra l'autoconsum de l'energia produïda als edificis particulars. Tot això és el que ens ha de permetre **reduir en un 37% les emissions de CO2** respecte l'escenari immobiliari.

A més, en la qüestió de la transició i la sobirania energètica és on tenim un exemple més clar de l'ús estratègic de les empreses parapúbliques. Fa una estona he dit que en la negociació amb Europa volíem un tractament especial d'entitats parapúbliques com FEDA o Andorra Telecom. Doncs bé, **FEDA està jugant un paper central en la transformació del model energètic** d'Andorra.

En primer lloc, perquè està assumint bona part de les inversions en noves infraestructures energètiques. En segon lloc, perquè està contribuint a la formació necessària per a un nou model energètic: Properament, aquesta tardor, FEDA i el Ministeri d'Educació signaran un conveni amb l'**Escola d'Enginyers d'Energies Renovables** de Perpinyà per formar joves andorrans en aquesta matèria. I, en tercer lloc, perquè FEDA també està exercint un paper de lideratge en la col·laboració públic-privada per impulsar la transició energètica: La setmana que ve, precisament, se signarà el conveni de cooperació amb el **Pôle de Compétitivité Derbi**, que agrupa universitats, sector públic i sector privat per fomentar les energies renovables. Aquesta col·laboració ha d'encoratjar les empreses andorranes a aprofitar les oportunitats que ofereix aquest sector d'activitat i aquí és on FEDA ha d'exercir un rol de lideratge.

En un pla més ampli, aquest estiu la **República Francesa i Andorra han acordat elaborar un pla d'accions** per facilitar la implicació d'institucions i empreses franceses en la implementació de la transició energètica al nostre país. França és un país que acumula una llarga experiència en el camp de l'energia i que en aquests moments té un rol capdavanter en la lluita contra el canvi climàtic. Aprofitar aquestes sinèrgies és beneficiós per a Andorra, per als objectius compartits amb la República Francesa i per reequilibrar les nostres relacions socioeconòmiques amb el veí del nord.

Amb la vista posada en aquest horitzó, durant la propera tardor hi ha previst un calendari de trobades per anar donant forma al pla d'accions. La setmana passada ja va tenir lloc la primera reunió.

El nou paradigma energètic ja s'està començant a plasmar amb exemples pràctics: La central de **cogeneració d'Incles**, que dona servei de calefacció a una vintena d'edificis i hotels de Soldeu i la propera ampliació al Tarter. Les futures centrals de cogeneració d'Andorra la Vella i el Pas de la Casa, per a les quals ja s'han signat els convenis amb els dos Comuns implicats. La **minicentral hidroelèctrica d'Arcalís**, que cobreix la demanda anual de l'estació d'esquí. O el parc **fotovoltaic** de l'estació d'autobusos, amb més de 700 plaques i que produeix l'energia que consumeixen anualment 43 habitatges.

En aquests moments la cogeneració ja representa un 4% de la producció elèctrica nacional. I el fotovoltaic un 0,5%.

Evidentment, l'energia més neta és aquella que no es consumeix. I, per tant, al costat de la transformació de les fonts d'energia, també cal seguir implementant mesures d'estalvi energètic. En aquest apartat és molt destacable l'aportació del **programa Renova** de rehabilitació d'edificis amb criteris d'eficiència energètica, accessibilitat i seguretat. En els últims anys, **més de 1.200 persones** ja han sol·licitat els ajuts directes del pla Renova. I les actuacions dutes a terme fins ara suposen un **estalvi del 2% de la demanda tèrmica** del país; la qual cosa representa una **reducció de 3.200 tones cada any de gasos d'efecte hivernacle**.

Al costat de la calefacció, l'altre gran font de producció de CO₂ al nostre país és la mobilitat. Per això vam posar en marxa el **programa Engega** d'ajuts directes a la compra de vehicles elèctrics. I per això ara estem finalitzant els treballs –en concertació amb els Comuns i amb FEDA- per posar en funcionament una **plataforma integrada de mobilitat multimodal**. Aquesta plataforma inclourà la xarxa de carregadors elèctrics, el servei de **bicicleta elèctrica compartida** –que va entrar en funcionament fa uns mesos-, el servei públic d'autobús – precisament d'aquí a dues setmanes sortirà a concurs la nova concessió de servei públic de bus- i els aparcaments comunals i privats. La plataforma permetrà l'accés a tots aquests recursos de manera unificada, el pagament centralitzat dels serveis i informació en temps real dels horaris dels autobusos, de la disponibilitat de bicicletes i carregadors elèctrics i les places d'aparcament lliures.

Conselleres i consellers generals,

La **cultura** és l'altre gran pilar de les nostres arrels i la nostra identitat. És un pal de paller fonamental per entendre la nostra evolució com a país, per integrar les persones nouvingudes i per cohesionar la societat. És també una eina per projectar-nos cap al futur, per tendir ponts que ens uneixin amb altres països i cultures i per definir el que som i el que volem ser com a societat.

Sovint he parlat –al llarg dels últims anys- de posar en valor el nostre patrimoni cultural. De donar-li una nova utilitat, de fer-lo viu i present en el nostre dia a dia. És així que hem dut a terme un intens treball per reformar l'**Hotel Rosaleda** per ubicar-hi la nova seu del Ministeri de Cultura, amb tots els seus serveis que avui estan –molts d'ells- en immobles de lloguer amb un cost anual d'uns 90.000€.

Amb aquest mateix esperit aviat començarem els treballs per ubicar a l'antiga Ràdio Andorra el Ministeri d'Afers Exteriors. Precisament a **Ràdio Andorra**, que va ser la primera veu, la primera finestra del nostre país cap a l'estranger. En un futur Ràdio Andorra acollirà tots els serveis del Ministeri d'Afers Exteriors, així com una planta de museu. Cal recordar que, al llarg de les últimes dues legislatures, l'edifici de Ràdio Andorra ja ha fet objecte de diversos treballs de consolidació i restauració. Com també s'han fet diverses intervencions a **Casa Rossell**, que ja té els jardins totalment oberts al públic i en la qual s'hi ha d'ubicar algun equipament que contribueixi a dinamitzar la parròquia d'Ordino.

Algú ha dit que hem confós el Ministeri de Cultura amb el d'arquitectura. Bé, potser és deformació professional de qui els parla. Però a mi em sembla que, precisament, aquells països –com Itàlia, per exemple- que són un referent en preservació del patrimoni cultural són països on el patrimoni es viu, i s'utilitza i rep nous usos constantment. Viure el patrimoni és essencial per no oblidar-lo; i, per tant, per no oblidar-nos a nosaltres mateixos: qui som i d'on venim.

És el que passava amb els **frescos de l'església de Santa Coloma**, comprats pel Govern l'any 2007 per 4,4 milions d'euros. Eren una part essencial del nostre patrimoni cultural que no ocupava el lloc preeminent que li pertoca. En els propers mesos s'acabaran els treballs de la nova sala d'exposicions dels frescos, a tocar de l'església de Santa Coloma. En paral·lel, divendres passat es va inaugurar la nova projecció dels frescos sobre les parets i la volta de

l'església. Tot plegat forma un conjunt que està cridat a ser el punt de partida de les visites al nostre romànic.

Penso que futurs governs hauran de seguir treballant per reproduir -amb el mateix sistema de màping digital- els frescos d'altres esglésies romàniques que avui es troben exposades en museus fora d'Andorra; com per exemple, Sant Miquel d'Engolasters.

Precisament, un dels moments culminants de la política cultural d'aquests últims anys va ser l'exposició *Benvingudes a casa vostra*, que reagrupava durant uns mesos totes les obres patrimonials que actualment estan fora d'Andorra. Aquella va ser una de les últimes exposicions a l'antiga sala d'exposicions del Govern, abans de la inauguració d'**Art al Roc**, que des d'aleshores ha acollit mostres de grans figures del panorama internacional de l'art contemporani. Sense oblidar, al contrari -perquè aquest és un altre dels nostres eixos principals-, la presència de treballs d'artistes nacionals que estan a l'alçada dels corrents actuals europeus, tal com tenim ocasió de comprovar en cada Biennal d'Art de Venècia amb representació andorrana.

El Ministeri de Cultura ofereix els millors aparadors que té disponibles, la sala Art al Roc i l'Auditori Nacional, perquè els artistes que hi participin puguin presentar els seus treballs en les millors condicions. Estaran d'acord amb mi que parlar d'Auditori Nacional o parlar d'Art al Roc és sinònim de qualitat, seriositat i rigor en la programació cultural.

La millora dels equipaments culturals no s'atura i continua amb el **Pla de Museus 2017-2023**, que té per objectiu actualitzar els museus a tots els nivells per adaptar-los a les exigències dels públics actuals; i ja hem començat revisant el discurs de la casa museu d'Areny-Plandolit. En la nova política museística, la innovació i les noves tecnologies hi jugaran un paper essencial: amb aplicacions per a tauletes i telèfons mòbils, entrades i reserves en línia, visites virtuals... sense perdre, evidentment, la possibilitat de visites tradicionals guiades.

En el pla de millores de museus ocupa un lloc especial la construcció del nou **Museu de l'Automòbil**, en una parcel·la propera a l'Hotel Rosaleda d'Encamp. Actualment s'està dient a terme el concurs d'idees per a aquesta infraestructura, que es podrà començar a construir l'any vinent. L'objectiu és que l'actual col·lecció, que està ubicada en uns espais clarament insuficients, disposi d'un edifici que estigui al nivell de la qualitat de les peces exposades i que -de ben segur- serà un actiu per a la reactivació de la parròquia d'Encamp.

La política cultural no s'esgota amb els equipaments i les infraestructures, sinó que en els darrers anys hem dut a terme una important i constant tasca de **suport a la creació i la difusió culturals**. Des del 2011, l'import de les subvencions culturals destinades a projectes editorials, musicals, teatrals i artístics ha crescut un 50%; i, a més, cal afegir les quantitats específiques previstes en convenis de col·laboració amb associacions culturals com el Festival de joves creadors audiovisuals o la Societat Andorrana de Ciències i Àgora Cultural. Perquè en la vida d'un país és important mantenir una societat civil implicada i activa, que porti – juntament amb el Govern- les regnes de la política cultural.

He dit que la cultura era sinònim d'enfortiment d'arrels i promoció de la identitat. Els països que estem –d'alguna manera- influïts pel Mediterrani donem una gran importància a la llengua com a element de cohesió social i de preservació de la identitat. Nosaltres hem dut a terme una **defensa i promoció de la llengua pròpia i oficial, el català**, d'una manera amable, defugint imposicions i maximalismes. Perquè som conscients que Andorra ha acollit, al llarg de les últimes dècades, milers de persones vingudes d'arreu; i que el repte de la integració és sempre un repte compartit.

La clau és donar facilitats i acostar el català a aquelles persones que no el tenen com a llengua pròpia. En aquest sentit, va ser especialment important el pas que vam fer fa dos anys, quan vam centralitzar tota la política lingüística i la gestió dels centres d'aprenentatge del català sota un mateix departament del Ministeri de Cultura; ja que abans eren qüestions separades que depenien de Cultura i d'Educació.

Més enllà d'aquest canvi organitzatiu, hem incorporat els **exàmens de nivell de C2 de català**, perquè no calgui sortir d'Andorra per obtenir el títol acreditatiu del nivell superior de coneixement de la llengua. Així mateix, hem inaugurat un nou centre d'autoaprenentatge a les parròquies centrals que ofereix un servei complet, personalitzat i gratuït i que ha tingut molt bona acollida, perquè els usuaris s'han doblat en poc temps. Així mateix, hem organitzat campanyes de dinamització i promoció de l'ús del català en aquelles zones del país, com el Pas de la Casa i Arinsal, en què es detecta un ús social de la llengua més baix.

Senyores conselleres i senyors consellers generals,

En la qüestió de la **identitat** Andorra presenta una peculiaritat. En la majoria de països els elements que configuren la identitat nacional són el territori, la llengua, la cultura i en alguns

casos també la religió. En el cas d'Andorra hi ha un altre factor que té un pes extraordinari: **les institucions**. És a dir, el copríncipat com a forma de govern de l'Estat, i els Comuns i el Consell General com a expressió de l'auto-organització i –doncs- com a embrió de la sobirania popular.

Evidentment, el factor institucional ha pesat en el naixement i l'evolució de molts països. Però el cas d'Andorra és únic, perquè el nostre país és fill de les seves institucions. Fins al punt que podríem dir que allò més genuí d'Andorra és aquest patrimoni immaterial format pel copríncipat i per les institucions d'auto-govern que són els Comuns i el Consell General.

Un patrimoni immaterial que té un suport sobre elements materials: Aquí, a pocs metres d'on som ara, tenim el monument més emblemàtic del nostre país: la Casa de la Vall. I no és emblemàtic únicament per la seva qualitat arquitectònica o artística, sinó pel que representa. L'any vinent celebrarem el 600 aniversari de la creació del Consell de la Terra i la Casa de la Vall –tot i ser una mica més jove- és el vestigi més antic que conservem d'aquesta institució. Com també els porxos de les nostres esglésies romàniques són els testimonis de les assemblees locals –molt més antigues que el Consell de la Terra- que van donar lloc al naixement dels Comuns.

El copríncipat, per la seva banda, també és un element immaterial que reposa sobre dos monuments destacables: la catedral de la Seu d'Urgell i el castell de Foix.

Per això Andorra liderarà a la UNESCO, conjuntament amb França i Espanya, la candidatura per declarar **patrimoni de la humanitat la catedral de la Seu, el castell de Foix i la Casa de la Vall**, com a testimonis històrics del copríncipat i de les institucions andorranes d'autogovern. Ja han començat les converses amb les institucions concernides –les ambaixades dels països veïns, el Consell General, l'Ajuntament de la Seu, la mairie de Foix, el consell departamental de l'Arieja i el bisbat d'Urgell- i esperem que la candidatura pugui ser una realitat en els propers anys.

Si aquesta candidatura finalment arriba a bon port, serà una eina molt potent per explicar al món el que Andorra és i els valors que Andorra representa.

Serà també una manera de reforçar les nostres institucions i la nostra identitat, que sempre han estat fràgils. Segurament, una de les raons per les quals aquestes institucions han perviscut fins als nostres dies és, precisament, la consciència que els nostres avantpassats tenien de la seva fragilitat. De la fragilitat de les institucions i –en definitiva- de la fragilitat

d'Andorra com a país i com societat. Després de dècades de boom econòmic havíem perdut aquesta consciència de fragilitat. La crisi ens la va fer recuperar. I, paradoxalment, aquesta consciència de fragilitat ens fa avui més forts.

Perquè és només des d'aquesta presa de consciència que s'entén plenament la importància de defensar les institucions andorranes com una part essencial de la nostra identitat col·lectiva i del nostre futur com a país.

A vegades pot semblar que la defensa del copríncipat es fa només mirant enrere i apel·lant a la història; que és com un mantra que es repeteix sense gaire reflexió: “sense el copríncipat, Andorra no existiria”. Certament, la rellevància històrica del copríncipat és innegable. Perquè sense aquesta institució no hi hauria hagut l'Andorra sobirana, neutral i en pau dels últims 740 anys.

Gràcies als coprínceps episcopals Andorra no es va veure afectada pel Tractat dels Pirineus al segle XVII, ni pel Decret de Nova Planta al segle XVIII. Gràcies als coprínceps francesos Andorra va mantenir durant segles unes franquícies duaneres que li van permetre subsistir quan van tancar les mines de ferro i les fargues. Gràcies -una altra vegada- al copríncep episcopal, Andorra no va ser ocupada pels nazis el 1942... Al llarg d'aquests més de set segles d'història, trobaríem moltíssims exemples en què Andorra va preservar la seva independència i les seves llibertats gràcies a l'existència del copríncipat.

Però no és només una qüestió històrica o de tradició. **El copríncipat constitucional també fa un gran servei a l'Andorra actual.** He citat, en alguna ocasió, la riquesa educativa del nostre país: ¿Algú pensa que sense copríncep francès haurien arribat mai les escoles franceses a Andorra? ¿I que sense copríncep francès les mantindríem? ¿I sense copríncep episcopal hauríem tingut les escoles confessionals? Fins i tot el sistema espanyol, que no està directament vinculat a cap dels dos coprínceps, va arribar a Andorra com un acte de mimetisme -de reequilibratge- per la presència de les escoles franceses i confessionals.

I que ningú s'enganyi, a Andorra el cap d'Estat és un i és indivís; i no es pot mantenir un copríncep prescindint de l'altre.

La vigència i la utilitat del copríncipat va molt més enllà de la qüestió educativa. Estic segur que tots els caps de Govern que m'han precedit en el càrrec, poden citar diversos exemples en què l'acció -o la mera existència- dels coprínceps va ser cabdal per superar alguns obstacles durant els seus mandats.

Jo mateix puc citar algun exemple que és de domini públic: A ningú se li escapa que sense la vinculació directa que Andorra té amb el president de la República Francesa el conveni de doble imposició amb França hauria trigat molt més temps a materialitzar-se. I aquell conveni de doble imposició -que era clau per ell mateix- va obrir també la porta a d'altres convenis de doble imposició vitals per a l'economia andorrana, com el subscrit amb Espanya, amb Portugal o amb d'altres països europeus. Sense el coprincipat tal i com el coneixem -amb aquest equilibri asimètric- a Andorra li seria molt més difícil desplegar la seva xarxa de convenis de doble imposició.

D'exemples actuals que serveixen com a argument per defensar la necessitat de mantenir el coprincipat en trobaríem molts. Però, més enllà dels casos concrets, crec que cal fer una observació general. **El coprincipat de 1993 no és el de 1278.** El coprincipat constitucional no existeix en virtut d'un contracte signat per dos senyors feudals en una notaria de Lleida en el qual els andorrans no van tenir ni art ni part. No. El coprincipat parlamentari que tenim és fruit d'un acte de sobirania popular en què les andorranes i els andorrans van decidir que aquesta seria la forma de govern del seu país.

I ho van decidir, coneixent els beneficis i els costos que el coprincipat parlamentari tenia. Coneixent també les limitacions que comportava. L'article referent al dret a la vida -que és el que genera més controvèrsia en l'opinió pública actualment- és fruit d'aquell pacte constitucional. Un article que -com tots els de la Constitució- es pot modificar. I tant que es pot modificar! I es pot modificar amb un procediment de reforma relativament senzill, si el comparem amb altres textos constitucionals del nostre entorn.

El pacte constitucional no és presoner de la voluntat de les andorranes i els andorrans de 1993. El pacte constitucional es revalida cada quatre anys, perquè la majoria parlamentària democràticament escollida pot decidir iniciar o no un procés de reforma constitucional.

Per tant, hem de ser molt curosos amb les paraules i les valoracions. Pretendre que Andorra és menys democràtica perquè manté una determinada redacció de la Constitució és fals; perquè aquesta redacció és fruit d'un pacte en què el poble andorrà és sobirà per prendre les seves decisions. Pretendre que a Andorra no hi ha separació entre l'Església i l'Estat és fals. I pretendre que les andorranes i els andorrans són menys lliures que els ciutadans d'altres democràcies occidentals també és fals.

Es pot voler canviar el redactat de la Constitució. I tant. Un partit polític podria dir: “Mirin, l’existència del coprincipat no compensa determinades limitacions”; i proposar un canvi constitucional que converteixi Andorra en una república. I concórrer a les eleccions amb aquest programa. Tot això és legítim.

El que no és legítim és deformar la realitat: I pretendre presentar Andorra com un Estat endarrerit o poc democràtic.

I el que tampoc no és legítim és intentar enganyar la gent i fer-los creure que és possible tenir *le beurre et l’argent du beurre*. Pel cas que ens ocupa: **no és possible despenalitzar l’avortament i mantenir el coprincipat parlamentari**. I si algú ho té clar, soc jo.

Tant una decisió com l’altra implica renúncies, i contradiccions, i dubtes permanents. Quan des de l’actual majoria parlamentària i des del Govern es diu clarament que la nostra opció és mantenir el coprincipat parlamentari, també ens fan mal les renúncies que això implica. Però agafar decisions no és fàcil. I agafar decisions responsables és encara menys fàcil.

Senyor Síndic,

Senyora Subsíndica,

Senyores conselleres i senyors consellers,

Fa un any vaig comparèixer davant del Consell General en ocasió d’un debat d’orientació política que –vaig dir- que molt probablement seria l’últim que faria com a cap de Govern. Però, transcorregut un any, em semblava oportú tornar a plantejar un debat d’orientació per fer un veritable balanç d’aquestes dues legislatures en què aquesta Cambra m’ha encomanat la responsabilitat de formar Govern.

En qualsevol cas, el cap de Govern té la potestat de proposar un debat d’orientació i els membres del Consell General tenen la potestat de demanar-lo. Al llarg d’aquestes dues legislatures hauré realitzat dos debats d’investidura i set debat d’orientació política. En set anys i mig el Govern ha respost 678 preguntes orals i escrites i 372 demandes d’informació. Una xifra molt més elevada que la de qualsevol Executiu que ens hagi precedit. Pensin que el Govern ha respost durant els tres anys i mig d’aquesta legislatura el mateix nombre de demandes d’informació que ens els 12 anys precedents.

Ha estat un honor tenir la confiança d'aquesta Cambra al llarg d'aquests anys. Una confiança que inevitablement va vinculada al control parlamentari. Per tant l'honor ha estat doble.

L'abril del 2015 quan el senyor síndic em va prendre jurament per segona vegada, vaig voler recordar, en un breu parlament a la Casa de la Vall, que Andorra preserva una diferència essencial respecte d'altres països. Quan sortim d'aquí –vaig dir- i caminem pel carrer de la Vall en direcció a l'edifici administratiu del Govern, no trobarem zones acordonades, ni dispositius de seguretat aparatosos, ni comitives de vehicles oficials... sinó que caminarem amb normalitat pel carrer, com la gent del poble, perquè som part d'aquest poble.

De la mateixa manera, quan jo –d'aquí a un temps breu- deixi de ser cap de Govern, i els meus ministres deixin de ser ministres i alguns consellers deixin de ser consellers, no hi haurà salaris vitalicis, ni oficines d'expresidents, ni càrrecs en multinacionals... Tornarem a ser persones normals, perquè –en el fons- no hem deixat mai de ser persones normals.

Aquesta és una de les grandeses d'Andorra que espero que no es perdi mai.

Si recordo ara aquelles paraules que vaig tenir el dia del meu segon jurament és perquè m'agradaria recuperar la perspectiva d'un ciutadà anònim, d'una persona del carrer que no ocupa càrrecs institucionals ni polítics. És des d'aquest punt de vista que vull mirar aquests anys de govern que vaig deixant enrere.

Com a ciutadà del carrer estaria moderadament satisfet i serenament orgullós del que el meu país ha estat capaç de fer al llarg dels últims 8 anys. Segur que tindria queixes, i retrets, i trobaria a faltar algunes coses. Segur que podria mirar enrere i pensar que fa 15, 20 o 30 anys tot era molt més fàcil i tot prosperava molt més ràpid. Però mirant enrere també em recordaria dels meus padrins –dels d'Andorra i dels que van venir de fora- que m'explicaven com de difícils i dures eren les coses no fa tants anys.

Em sentiria –he dit- satisfet de veure que la societat i l'economia tornen a créixer sense haver perdut la cohesió social; és més, havent-la millorat. Satisfet també de saber que a Andorra s'hi han fet moltes reformes i canvis en poc temps i que els meus conciutadans les han assumit i han entès quin era el nou escenari. Satisfet perquè avui tenim un país més compromès amb el seu medi ambient i el seu patrimoni cultural. Perquè serveis essencials com l'educació, la sanitat, els serveis socials o la seguretat continuen funcionant bé, fins i tot millor que anys enrere. Satisfet perquè comença a veure's un futur per als nostres joves en sectors i àmbits de l'economia que fa uns anys ni tan sols existien. I satisfet, en definitiva, de

veure que Andorra continua sent un bon lloc per viure; i que això ho sabem els que hi vivim, però també ho saben –cada cop més- les persones que ens visiten, els nous residents internacionals o els cada cop més nombrosos inversors estrangers.

I em sentiria orgullós. Orgullós perquè, fa uns anys, eren molts els que dubtaven que ens en poguéssim sortir, com a país; com si Andorra fos el resultat d'una conjuntura econòmica del segle XX i res més. Orgullós –per tant- que el meu país estigui trobant el seu lloc en un món que ha canviat molt en poc temps. Orgullós també de veure com hem superat algunes proves molt difícils, sense perdre res del que ens fa genuïns. Orgullós de saber que soc ciutadà d'un país que és cosmopolita i arrelat a la vegada. D'un país que no ha hagut mai d'imposar-se als altres per afirmar-se a si mateix. D'una societat profundament democràtica. Em sentiria orgullós, al capdavall, de saber que Andorra continua sent Andorra.

Això és l'esperit reformista: canviar per continuar sent. Fer créixer a un mateix temps les branques i les arrels.

I aquest és el missatge que m'agradaria fer arribar a futurs Consells Generals i futurs Governos: Per a Andorra, el repte de l'adaptació és un repte permanent. Les reformes mai no s'aturen, hi haurà moments més intensos i d'altres menys intensos, però l'avenç és imparable. I en aquest procés imparable cal que Andorra conservi sempre els seus equilibris i la seva identitat.

Moltes gràcies.